

Economisch beleid en perspectief gemeente Papendrecht

Rapport Rekenkamercommissie
Papendrecht

Papendrecht, 22 mei 2018

Inhoud

Inhoud.....	2
Hoofdstuk 1: Inleiding	4
1.1 Inleiding	4
1.2 Onderzoeksvragen.....	4
1.3 Normenkader	5
1.4 Onderzoeksmethoden.....	6
1.5 Uitvoering onderzoek	7
1.6 Leeswijzer.....	7
Hoofdstuk 2: Analyse van de Papendrechtse economie.....	8
2.1 Inleiding	8
2.2 Omschrijving van de Papendrechtse economie	8
2.3 Trends en ontwikkelingen	11
2.4 Uitdagingen	11
Hoofdstuk 3: Beleid.....	15
3.1 Inleiding	15
3.2 Beleidskeuzes	15
3.3 Onderbouwing van de beleidskeuzes door de gemeente	18
3.4 Aansluiting beleidskeuzes bij trends, ontwikkelingen, kansen, bedreigingen en USP's 20	
Hoofdstuk 4: Inzet instrumenten	23
4.1 Inleiding	23
4.2 Instrumenten die door de gemeente Papendrecht worden ingezet.....	23
4.3 Aansluiting instrumenten en uitvoeringsstrategie bij USP's, kansen en bedreigingen .25	
4.4 Lokale en (boven)regionale aanpak	27
4.5 Gestelde doelen en resultaten	28
4.6 Koppeling van middelen aan instrumenten, verhouding met doelstellingen	30
Hoofdstuk 5: Conclusies en aanbevelingen	35
Hoofdstuk 6: Bestuurlijke reactie van het college	39
Hoofdstuk 7: Nawoord	41
Hoofdstuk 8: Bijlage(n).....	42
Bijlage 1 Economische Foto van de gemeente Papendrecht.....	43
Bijlage 2 Trends en Ontwikkelingen	57
Bijlage 3: Programmapunten uitvoeringsprogramma economie	61
Bijlage 4: Gehanteerde bronnen	66
Bijlage 5: Respondenten.....	68

Hoofdstuk 1: Inleiding

1.1 Inleiding

De gemeente Papendrecht profileert zich als een gemeente waar het goed wonen, werken en leven is. Papendrecht kent overwegend ruime woonwijken en inwoners hebben de beschikking over goede voorzieningen. Een belangrijke randvoorwaarde voor een aantrekkelijk woon- en leefklimaat is economisch perspectief. Met het oog hierop zet de gemeente Papendrecht al jaren in op een versterking van de lokale en regionale economie. Dit gebeurt onder andere door middel van het eigen Uitvoeringsprogramma Economie 'Verbinden en zichtbaar inspireren', gericht op het excelleren en verbinden van de topsectoren en het behoud en groei van het lokale bedrijfsleven.

De gemeente Papendrecht maakt onderdeel uit van de regio Drechtsteden. Dit is een WGR-regio¹ die tevens functioneert als een functionele economische regio met gewortelde economische relaties en verbanden. Van de werkende beroepsbevolking in Papendrecht werkt de meerderheid elders in de regio of in Rotterdam. De regio is daarmee een belangrijkere werkgever voor inwoners van Papendrecht vergeleken met Papendrecht zelf. Andersom vervult Papendrecht ook een werkgelegenheidsfunctie voor inwoners uit de Drechtsteden. Het gewicht van Papendrecht binnen deze regio bedraagt 11,3% van de werkgelegenheid. Dit aandeel is mede te danken aan grote bedrijven als Boskalis en Fokker die in de gemeente gevestigd zijn. Er kan gesteld worden dat sprake is van een grote mate van sociaal-economische verwevenheid tussen Papendrecht en haar directe omgeving.

De rekenkamercommissie van de gemeente Papendrecht wil antwoord op de vraag of de gemaakte beleidskeuzes nog steeds aansluiten bij de economische opgaven en toekomstige kansen van Papendrecht. Ook wil de rekenkamercommissie weten of de genomen maatregelen en gemaakte afspraken leiden tot de gewenste resultaten. Dit onderzoek blikt terug op het gevoerde economische beleid en geeft antwoord op de vraag in welke mate dit voor de toekomst aansluit bij de verwachte kansen en bedreigingen. In het kort samengevat: doet de gemeente Papendrecht de goede dingen (*beleid*), doet de gemeente Papendrecht deze dingen op een goede manier (*maatregelen en afspraken*) en levert het iets op (*resultaat*)?

1.2 Onderzoeksvragen

De centrale onderzoeksvraag in dit rekenkameronderzoek luidt als volgt:

Heeft Papendrecht een unique selling point (USP) en met welke instrumenten en vanuit welke samenwerking kan Papendrecht de lokale en regionale economie en werkgelegenheid maximaal bevorderen?

Om bovenstaande onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden, hanteren wij twee onderzoekslijnen:

¹ Wet gemeenschappelijke regelingen (WGR). Door deze wet kunnen gemeenten, provincies en waterschappen samenwerken in publiekrechtelijke constructies.

1. Sluiten beleidskeuzes aan bij opgaven?
 - a. Wat typeert de Papendrechtse economie en hoe is deze opgebouwd?
 - b. Wat zijn relevante trends en ontwikkelingen die op Papendrecht af komen en tot kansen en bedreigingen leiden?
 - c. Wat zijn de *unique selling points* van Papendrecht?
 - d. Welke beleidskeuzes heeft de gemeente Papendrecht gemaakt?
 - e. Op welke analyse baseert de gemeente Papendrecht de gemaakte beleidskeuzes?
 - f. Sluiten de gemaakte beleidskeuzes aan bij de trends, ontwikkelingen, kansen, bedreigingen en *unique selling points*?
2. Is sprake van een juiste instrumentenmix (maatregelen en afspraken) op het juiste (geografische) niveau en leidt dit tot de gewenste resultaten?
 - a. Welke instrumenten zet de gemeente Papendrecht nu in?
 - b. Sluiten de instrumenten en uitvoeringsstrategie aan bij de *unique selling points*, kansen en bedreigingen?
 - c. Welke onderwerpen vragen in dat licht om een aanpak op regionale schaal en welke onderwerpen vragen om lokale interventies? Is sprake van een goede verhouding?
 - d. In welke mate dragen de instrumentenmix en uitvoeringsstrategie bij aan realisatie van de gestelde doelen?
 - e. Zijn aan de instrumenten middelen gekoppeld en staan die in verhouding tot de doelstellingen?

1.3 Normenkader

De verkregen resultaten worden getoetst aan de hand van een normenkader welke is vastgesteld door de rekenkamercommissie. Dit kader ziet er als volgt uit:

Onderwerp	Normen
Match opgaven en beleid	1. In het economisch beleid zijn de USP's van Papendrecht benoemd 2. De USP's zijn gebaseerd op een feitelijke analyse van de economische structuur, de dynamiek van Papendrecht en externe trends en ontwikkelingen 3. De visie en ambities in het economisch beleid volgen uit bovengenoemde analyse 4. De opgaven en uitdagingen zijn vertaald naar SMART-doelstellingen en voorzien van middelen 5. De beleidskeuzes van de gemeente Papendrecht sluiten (nog steeds) aan bij de huidige economische structuur, de dynamiek van Papendrecht en externe trends en ontwikkelingen
Match instrumentenmix / uitvoeringstrategie met opgaven	6. De gemeente heeft onderbouwd met welke instrumenten, middelen en partners de gemeente de economie wil versterken 7. De instrumenten en strategie worden op het juiste niveau (lokaal / regionaal) ingezet.

	8. De gemeente heeft met de juiste partners afgestemde afspraken gemaakt 9. De instrumentenmix / uitvoeringsstrategie sluit aan bij de analyse, het beleid en de verwachtingen van de partners 10. De gemeente heeft inzichtelijk gemaakt in welke mate de gestelde doelen en resultaten zijn behaald 11. De instrumenten en middelen staan in verhouding tot de doelstellingen. 12. De middelen zijn daadwerkelijk gealloceerd om het gewenste beleid uit te voeren.
--	---

1.4 Onderzoeksmethoden

Het onderzoek is uitgevoerd met hulp van onderstaande onderzoeksmethoden.

Quickscan beschikbare informatie

Met deze quickscan is aan de start van het onderzoek verkend welke relevante informatie voor de evaluatie van het gevoerde beleid reeds beschikbaar is en is op basis hiervan bepaald welke aanvullende data verzameld dient te worden. De belangrijkste bron voor de quickscan is de gemeentelijke website waarop jaarverslagen, plannen en eerdere onderzoeken en rapporten staan.

Documentstudie

Voor dit onderzoek zijn relevante documenten bestudeerd. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen het ontwikkelen van beleid op lokaal en regionaal niveau (t/m 2017) en de uitvoering van dit beleid (2013 – heden). Beschikbare informatie is getoetst aan de hand van het vastgestelde normenkader. Een volledige lijst van bestudeerde stukken vindt u in bijlage 4.

Interviews

De uitkomsten van bovenstaande documentstudie zijn verdiept door een aantal interviews met stakeholders uit de regio. Het doel van deze gesprekken is het identificeren van specifieke kenmerken van de Papendrechtse economie en lokale ontwikkelingen. Gesprekken zijn onder andere gevoerd met intermediaire organisaties in de regio en het Papendrechtse bedrijfsleven. Een volledige lijst van de respondenten vindt u in bijlage 5.

SWOT-analyse

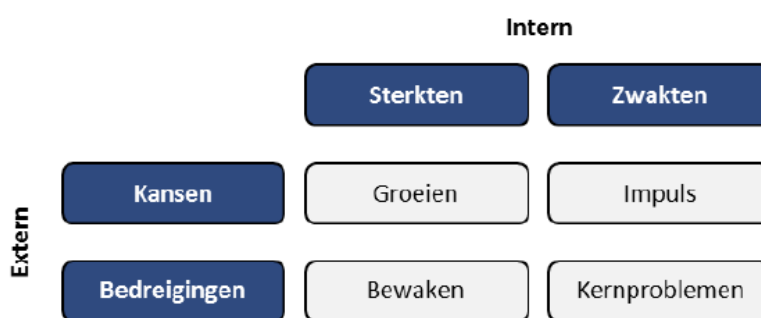
De verkregen inzichten uit de quickscan, documentstudie en interviews zijn geanalyseerd aan de hand van een SWOT-analyse². Met deze analyse zijn de sterktes en zwaktes van Papendrecht (intern) en de kansen en bedreigingen voortvloeiend uit trends en ontwikkelingen (extern) in beeld gebracht.

² In het Nederlands ook wel aangegeven met de term sterkte-zwakteanalyse.

Op basis van deze SWOT is een confrontatiematrix opgesteld waarin de sterkten en zwakten én kansen en bedreigingen uit de SWOT-analyse met elkaar verbonden zijn. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen vier soorten opgaven:

1. Hoe kunnen sterke punten ingeschakeld worden om op kansen in te spelen (*groeien*)?
2. Hoe kunnen sterke punten ingeschakeld worden om bedreigingen af te weten (*bewaken*)?
3. Hoe kunnen zwakke punten dusdanig versterkt worden om op kansen in te spelen (*impuls*)?
4. Hoe kunnen zwakke punten dusdanig versterkt worden om bedreigingen weerstand te bieden (*kernproblemen*)?

Figuur 1 Confrontatiematrix

1.5 Uitvoering onderzoek

Dit onderzoek is uitgevoerd door onderzoeksbureaus E&E advies en B&A in opdracht van de rekenkamercommissie Papendrecht. Projectleider namens E&E advies was Maaïke Swart. De betrokken onderzoekers waren Bas Doets (E&E advies), Yorick van den Berg (B&A) en Lisan Jansen Lorkeers (B&A).

1.6 Leeswijzer

In **hoofdstuk 2** geeft een verkorte weergave van de analyse van de Papendrechtse economie. De volledige analyse is te raadplegen in Bijlage 1. **Hoofdstuk 3** beschrijft verkregen inzichten vanuit de eerste onderzoekslijn, namelijk het gevoerde beleid door de gemeente Papendrecht. In **hoofdstuk 4** wordt ingegaan op de tweede onderzoekslijn, namelijk de inzet van instrumenten door de gemeente Papendrecht. Het daaropvolgende **hoofdstuk 5** geeft getrokken conclusies en aanbevelingen weer.

Hoofdstuk 2: Analyse van de Papendrechtse economie

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk geven we een beeld van de Papendrechtse economie. Op basis van een economische foto beschrijven we de opbouw en de kenmerken van de economie in Papendrecht en benoemen we een aantal Unique Selling Points (USP's).

Een belangrijk onderdeel van dit hoofdstuk is een SWOT- analyse. De SWOT-analyse is een combinatie van de beoordeling van de sterke en zwakke punten (voortkomend uit de economische foto), afgezet tegen de kansen en bedreigingen (voortkomend uit de omschrijving van de trends en ontwikkelingen) uit de omgeving die op Papendrecht afkomen en waar zij in principe geen invloed op heeft. Wel kan Papendrecht anticiperen op deze kansen en bedreigingen, afhankelijk van de sterkten en zwakten van de gemeente zelf. Door verbindingen te leggen tussen de vier elementen, de sterkten, zwakten, kansen en bedreigingen worden de belangrijkste opgaven en onderliggende uitdagingen voor Papendrecht geïdentificeerd.

2.2 Omschrijving van de Papendrechtse economie

2.2.1. Inleiding

In dit hoofdstuk worden de volgende deelvragen beantwoord:

- a. *Wat typeert de Papendrechtse economie en hoe is deze opgebouwd?*
- b. *Wat zijn relevante trends en ontwikkelingen die op Papendrecht afkomen en tot kansen en bedreigingen leiden?*
- c. *Wat zijn de unique selling points van Papendrecht?*

Een feitelijke weergave van economie ('foto') in de gemeente Papendrecht is opgenomen in bijlage 1. In deze bijlage wordt een feitelijk beeld geschetst van de economie van de gemeente, dat waar mogelijk wordt gespiegeld aan de andere Drechtsteden en Nederland. We gaan in de foto in op de demografie, arbeidsmarkt, economie en de maatschappij en leefomgeving van de gemeente Papendrecht. In dit hoofdstuk geven we hiervan een verkorte weergave. Voor de uitgebreide foto verwijzen we naar bijlage 1.

2.2.2. Beschrijving

Algemeen

Uit de economische foto komt vooral het beeld naar voren van een gemiddelde gemeente met weinig grote problemen (er is bijvoorbeeld geen sprake van grote werkloosheid) maar ook met weinig USP's. Op geen van de onderdelen Demografie, Economie, Arbeidsmarkt of Leefomgeving komt een echt kenmerkend onderscheid naar voren.

Regionale samenwerking

Papendrecht werkt samen op het niveau van de Drechtsteden en op het niveau van de Zuidvleugel. Bestuurlijk levert Papendrecht een belangrijke bijdrage aan de samenwerking in de Drechtsteden, omdat de portefeuillehouder Economische Zaken van de gemeente Papendrecht ook portefeuillehouder is binnen het Drechtstedenbestuur. Bedrijven uit Papendrecht hebben zitting in de Economic Development Board Drechtsteden.

Demografie

Op demografisch gebied onderscheidt Papendrecht zich iets van de andere Drechtsteden doordat het de enige gemeente in de regio is waar de prognoses een daling van de bevolking laten zien tussen 2020 en 2035. Daarnaast is de grijze druk hoger dan gemiddeld in de andere Drechtsteden en de rest van Nederland.

Economie

Papendrecht onderscheidt zich van andere Drechtsteden in productiestructuur door het grote aantal werkgevers in de bouw en industrie met relatief veel stuwende bedrijvigheid. Grote, toonaangevende (internationale) werkgevers als Fokker, Boskalis en IV zijn in Papendrecht gevestigd. Deze stuwende bedrijven leveren een grote bijdrage aan de profilering van de regio, versterken de structuur van de regionale economie en dragen bij aan innovatie en verdienvermogen in de regio. De aanwezigheid van deze bedrijven levert een grote bijdrage aan de lokale en regionale economie. Het maakt de positie van de gemeente echter ook kwetsbaar, omdat een vertrek of inkrimping van een dergelijke grote werkgever meteen een grote impact heeft.

Het Bruto Gemeentelijk Product (BGP) ligt met 26,6 hoger dan het gemiddelde van de andere Drechtsteden, maar lager dan het Nederlands gemiddelde. Dit is opvallend, gelet op de aanwezigheid van een groot aantal stuwende bedrijven, met specialistisch en kapitaalintensief werk. Dit zou kunnen betekenen dat de gemiddelde productiviteit per baan in andere sectoren in Papendrecht naar beneden wordt gehaald. Hiervoor moet de productiviteit per sector in de gemeente worden onderzocht, deze cijfers zijn niet voor handen.

Papendrecht kent een relatief groot aantal banen per vestiging. Dat betekent dat er relatief meer ondernemingen zijn en minder ZZP'ers. Dit is gunstig voor de ontwikkeling van de economie, omdat ondernemingen meer dan ZZP'ers in staat zijn te innoveren en nieuwe (internationale) markten te betreden.

Papendrecht kent een grote afhankelijkheid van de regio. Onder meer voor de verankering van de grotere lokale bedrijven, voor uitbreidingsruimte voor bedrijven (want de eigen bedrijventerreinen zitten vol) en voor acquisitie van nieuwe bedrijven. Belangrijke vraagstukken van bedrijven op het gebied van ondernemerschap, internationalisering en innovatie moeten op regionaal niveau opgepakt worden. De gemeente kan hiervoor gebruik maken van instrumenten als IQ, DEAL en de ROM-D. Ook voor het halen van kennis naar de gemeente is de

gemeente afhankelijk van haar omgeving, de TU Delft is op het niveau van de Zuidvleugel een belangrijke speler voor Papendrecht.

Papendrecht kent relatief veel snelgroeiende bedrijven. Tegelijkertijd zien we een afname in de groei van werkgelegenheid. Dit kan betekenen dat veel mensen in de periode tussen 2012 en 2016 elders zijn gaan werken. In Papendrecht is weinig ruimte voor uitbreiding op de bedrijventerreinen. Dit kan een belemmerende factor zijn voor de snelle groeiers.

Arbeidsmarkt

Ook op het gebied van de Arbeidsmarkt is Papendrecht behoorlijk gemiddeld. Papendrecht heeft een relatief lage werkloosheid. Hierdoor maakt zij hiervoor ook minder kosten en kent zij weinig mensen met een minder perspectief. Voor de werkgelegenheid voor de eigen bevolking is zij sterk afhankelijk van de regio.

Leefomgeving

Papendrecht is primair een woongemeente met een redelijk woon- en leefklimaat. (Volgens een onderzoek van de Elsevier naar de beste buurten en gemeenten qua woongenot³ staat de gemeente Papendrecht op positie 245 op de ranglijst van totaal 393 gemeenten.) Op het gebied van leefklimaat onderscheidt Papendrecht zich echter niet van de andere Drechtsteden. (De andere Drechtsteden eindigen op plaats 218 (Alblasserdam), 281 (Dordrecht), 238 (Sliedrecht), 313 (Zwijndrecht) en als hoogst genoteerd Hendrik-Ido-Ambacht op plek 119). De bereikbaarheid is een kwetsbare factor voor de aantrekkelijkheid van de leefomgeving, zeker voor het aantrekken van hoger opgeleiden.

2.2.3. SWOT

Gelet op het voorgaande komen wij tot de volgende sterkten en zwakten voor de gemeente Papendrecht.

STERKTEN	ZWAKTEN
- Relatief veel ondernemingen en minder ZZP'ers. - Veel snelgroeiende bedrijven. - Stuwende bedrijvigheid met internationaal aanzien. - Sterke maritieme spelers. - Laag werkloosheidscijfer. - Goede (bestuurlijke) positie binnen de regionale samenwerking.	- Dalende bevolkingsprognose met toenemende grijze druk. - BGP lager dan landelijk gemiddelde - Weinig uitbreidingsruimte in bedrijventerreinen en geen ruimte voor nieuwe bedrijventerreinen. - Woongemeente met een weinig onderscheidend woonklimaat. - Bereikbaarheid

³ Elsevier, 2015, Beste buurten en gemeenten Nederland

2.3 Trends en ontwikkelingen

In bijlage 2 hebben we een overzicht opgenomen van trends en ontwikkelingen op het gebied van demografie, arbeidsmarkt en economie. Hieronder geven we hiervan een verkorte weergave. Voor de uitgebreide beschrijving verwijzen we naar bijlage 2.

Door technologische ontwikkelingen zien we nieuwe manieren van verdienen en produceren. Door optimaal gebruik te maken van de nieuwste informatie en technologische ontwikkelingen kunnen bedrijven steeds efficiënter produceren. Met name voor de industrie betekent dit een belangrijke ontwikkeling die grote gevolgen heeft voor de productie en voor het HR-beleid. Maar technologische ontwikkelingen bieden ook ruimte voor nieuwe verdienmodellen zoals we zien in de leen- of deeleconomie. Airbnb is hiervan een voorbeeld, maar ook Nederlandse startups maken gebruik van deze ontwikkelingen. Thema's als vergroenen en verdienen worden complementair aan elkaar. Circulair en biobased als nieuwe economie.

Op de arbeidsmarkt zien we een toename van het aantal vacatures, maar we zien ook een groter wordende kloof tussen werkzoekenden met een grote afstand tot de arbeidsmarkt enerzijds en aan de andere kant werkgevers die bepaalde functies steeds moeilijker ingevuld krijgen, met name in ICT en technische beroepen.

Tenslotte zien we dat de economische, maatschappelijke en bestuurlijke werkelijkheid zich steeds meer manifesteert op regionaal niveau. Het belang van de regio en de positie die de gemeente daarin kiest wordt daarmee pregnanter.

2.4 Uitdagingen

Hierboven hebben we de sterke en de zwakke punten van de Papendrechtse economie geïnventariseerd. De sterke en zwakke punten horen bij de categorie intern en betreffen kenmerken van de gemeente Papendrecht of Papendrecht ten opzichte van Nederland. De kansen en bedreigingen horen bij de categorie extern. Het gaat hierbij om ontwikkelingen, gebeurtenissen en invloeden in de markt, waar Papendrecht vroeg of laat mee te maken gaat krijgen. In dit rapport zijn de kansen en bedreigingen samengevoegd tot uitdagingen. Het is namelijk een uitdaging om een kans te verzilveren. Ook is het een uitdaging om een bedreiging af te wenden.

De regionale samenwerking binnen met name de Drechtsteden speelt een belangrijke rol bij het aanpakken van de uitdagingen waar de gemeente Papendrecht voor staat. Een aantal uitdagingen zal de gemeente nooit in haar eentje aan kunnen pakken, hiervoor is de gemeente te klein en heeft zij te weinig slagkracht. Echter, om als gemeente optimaal te kunnen profiteren van de regionale samenwerking en om bepalend te zijn voor de regionale agenda moet de gemeente haar positie binnen de regionale samenwerking claimen. De regionale samenwerking is dan ook de eerste uitdaging die we hieronder verder uitwerken. Daarna benoemen we een aantal uitdagingen die op de regionale agenda thuis zouden horen en ten slotte benoemen we uitdagingen die de gemeente zelfstandig op kan pakken.

1. Regionale Samenwerking

Papendrecht heeft een grote verwevenheid met de regio. Veel inwoners zijn ervan afhankelijk voor hun werk, bedrijven zijn afhankelijk van kennis vanuit de regio en de regio zal eventuele

economische groei ook fysiek moeten faciliteren, omdat er in de gemeente Papendrecht weinig uitbreidingsruimte is. De gemeente op zichzelf is te klein om los van de regio (Europees) geld binnen te halen of bedrijven te acquireren. En de gemeente is te klein voor eigenstandig beleid rond grote vraagstukken als circulariteit en bevordering van innovatie, ondernemerschap en internationalisering. Dit alles pleit voor een positieve grondhouding vanuit Papendrecht ten opzichte van de regio die zich kan uiten in het feit dat Papendrecht al hetgeen dat op regionaal niveau aangepakt kan worden ook daadwerkelijk met de regio doet en hierop geen zelfstandig beleid voert. Daarnaast kan de gemeente beleid maken op de onderwerpen waarop zij directe invloed kan uitoefenen zoals versterking van de centra, kwaliteit van bedrijventerreinen, detailhandel etc.

Het profiel van de gemeente is niet meteen concurrerend ten opzichte van dat van andere gemeenten in de samenwerking. Het is meer een woon- dan een werkgemeente, de bedrijventerreinen zitten vol en er is sprake van een krimpende beroepsbevolking. Met deze niet-concurrerende positie ten opzichte van andere gemeenten in de regio zou Papendrecht een belangrijke rol kunnen spelen in de verbinding in de regio. De gemeente kan vanuit een relatief neutrale positie de belangen van de regio behartigen. De huidige positie van de portefeuillehouder economie in het Drechtstedenbestuur is hierbij een voordeel. Ook in ambtelijke inzet kan hierin een meerwaarde worden gevonden voor Papendrecht. Wanneer vanuit het gemeentehuis in Papendrecht op aanjagende wijze wordt gewerkt aan de regionale samenwerking dan raakt de gemeente goed aangesloten, krijgt ze positie en draagt ze bij aan het gemeentelijk belang door de regio te versterken.

2. Regionale uitdagingen

Economische ontwikkeling en profilering

Met onder andere Boskalis en Scheepswerf Slob beschikt Papendrecht over een aantal bedrijven die onderdeel uitmaken van de sterke Maritieme sector in de Drechtsteden. De gemeentelijke schaal is echter te klein voor de doorontwikkeling van de Maritieme sector. De regio Drechtsteden heeft de potentie om uit te groeien tot een topregio op het gebied van de Maritieme Maakindustrie. De gemeente Papendrecht kan een aanjagende en verbindende rol spelen bij het realiseren van de regionale ambitie om de Drechtsteden te positioneren als dé maritieme maakregio van Nederland. In de bestaande regionale publiek- private samenwerking ligt een basis om de in de regio beschikbare kennis/talent, markt, overheid en middelen optimaal met elkaar samen te laten werken en uit te laten groeien tot een innovatief en draagkrachtig cluster waarmee de regio profiel krijgt en in staat is nieuwe bedrijven naar zich toe te trekken.

Aanjagen van ondernemerschap, internationalisering en innovatie

Het aanjagen van ondernemerschap is ook een uitdaging die op regionaal niveau aangepakt moet worden. Hierbij is het de uitdaging om versnippering in de aanpak zoveel mogelijk te voorkomen en een integrale aanpak te realiseren. Deze aanpak begint voordat bedrijven zijn gestart bij het aanjagen van ambitie om te gaan ondernemen, tot ondersteuning van nieuwe bedrijvigheid (startups) en begeleiding van groei bij bestaande bedrijven. Een belangrijk onderdeel hierbij is de ondersteuning van bedrijven die internationaal willen ondernemen. Innovatiebevordering, het inspelen op de ontwikkelingen rondom Smart Industry en het aanjagen van de circulaire economie of het gebruik van nieuwe verdienmodellen zijn ook regionale uitdagingen. Papendrecht kan daar, gezien haar productiestructuur met specifieke kenmerken (stuwende bedrijven, veel ondernemers, veel groeiers) en met succesvolle pilotprojecten een belangrijke bijdrage aan leveren.

Arbeidsmarktbeleid

De mismatch op de arbeidsmarkt en de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt om voldoende gekwalificeerd personeel in de regio te behouden moet op regionale schaal worden aangepakt. Hier is voldoende massa en zitten de juiste spelers aan tafel.

Acquisitie van nieuwe bedrijven en verdeling bedrijfsruimte

Om voldoende massa aan bedrijvigheid in de regio te houden moeten gemeenten samenwerken in de acquisitie van nieuwe bedrijven en in de verdeling van de bedrijfsruimte.

3. Lokale uitdagingen

De lokale uitdagingen voor de gemeente op sociaal economisch vlak zijn onder te verdelen in een sociale en een ruimtelijke component:

Vestigingsklimaat

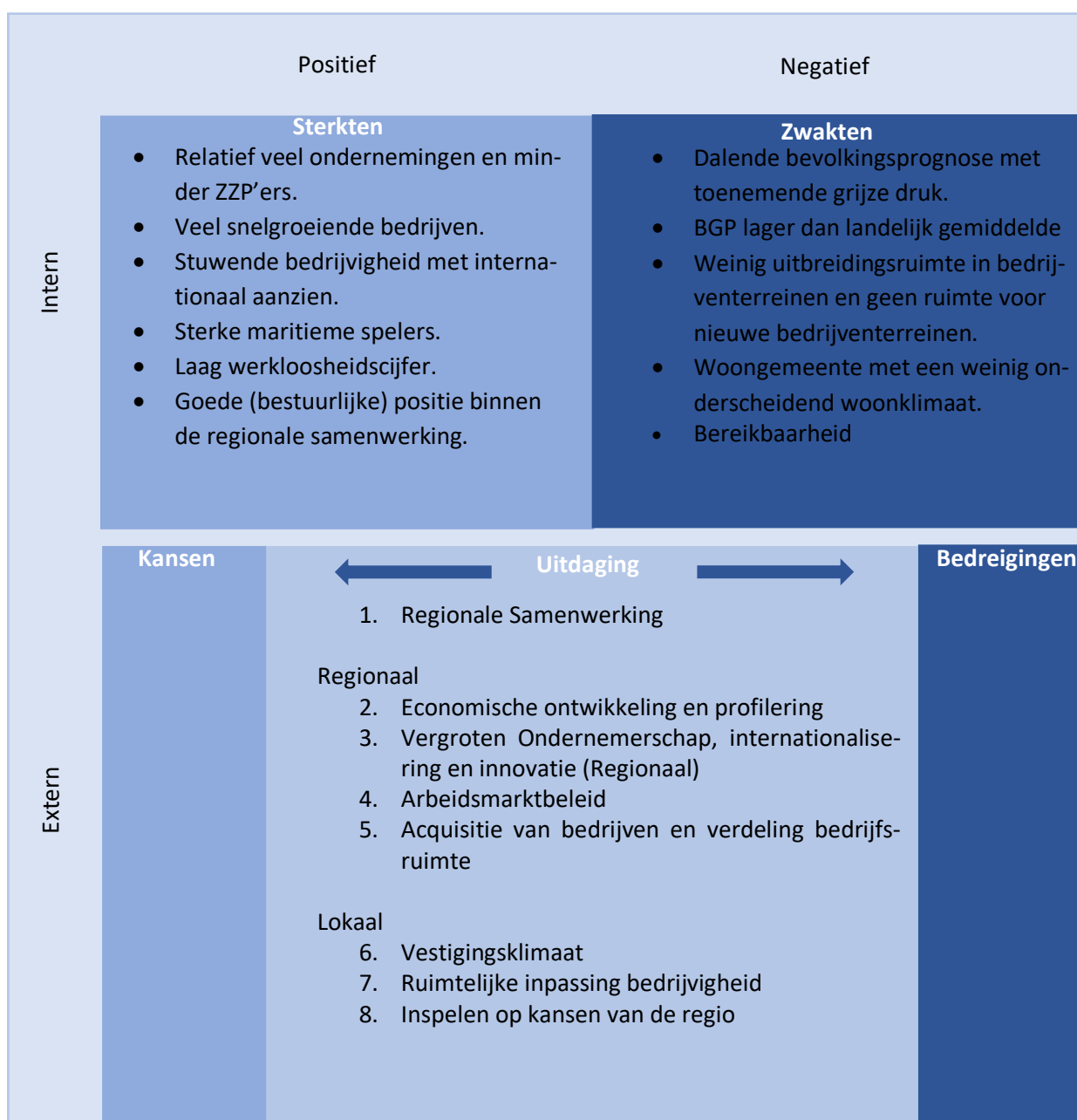
Gelet op het karakter van Papendrecht als woongemeente heeft de gemeente er belang bij om te investeren in leefbaarheid en aantrekkelijkheid van de leefomgeving. Hier hoort de ontwikkeling van het centrum en de detailhandel bij, alsmede investeringen in horeca, leisure, attractiviteit en bereikbaarheid. Ook in het realiseren of herstructureren van woonwijken kan de gemeente rekening houden met de demografische ontwikkelingen door te investeren in levensloopbestendige woningbouw of woningbouw die aantrekkelijk is voor hoger opgeleiden.

Ruimtelijke inpassing van bedrijvigheid

Daarnaast heeft de gemeente een duidelijke eigenstandige taak bij de ruimtelijk inpassing van bedrijvigheid, zoals de herstructurering en transformatie van bedrijventerreinen en het beschikbaar houden van ruimte voor lokale uitbreiding van werklocaties.

Inspelen op kansen van de regio

Om als gemeente ook optimaal te kunnen profiteren van de economische groei van de regio moet de gemeente de schakelfunctie invullen tussen de regio en haar inwoners en de ondernemers in de gemeente. Enerzijds moeten kansen die de regio biedt naar de inwoners worden gebracht. De gemeente kan ervoor zorgen dat werkzoekenden in haar gemeente in beeld komen voor vacatures in andere gemeenten in de regio. En kansen voor ondernemers die de regio biedt kunnen nadrukkelijk onder de aandacht worden gebracht van de ondernemers in Papendrecht. Anderzijds kan Papendrecht de belangen van haar ondernemers en inwoners vertegenwoordigen in de regio. Hiervoor is het nodig dat de gemeente weet wat er speelt en wat de behoeften zijn in de gemeente en deze kan vertalen naar regionaal beleid.

Hoofdstuk 3: Beleid

3.1 Inleiding

Dit hoofdstuk bevat de bevindingen over de gemaakte beleidskeuzes, de onderbouwing daarvan en de vraag of deze aansluiten bij de trends, ontwikkelingen, kansen en bedreigingen in de Papendrechtse economie.

3.2 Beleidskeuzes

3.2.1. Inleiding

In deze paragraaf wordt de volgende deelvraag beantwoord: *Welke beleidskeuzes heeft de gemeente Papendrecht gemaakt?*

De normen die in deze paragraaf getoetst worden zijn de volgende:

- In het economisch beleid zijn de USP's van Papendrecht benoemd.
- De opgaven en uitdagingen zijn vertaald naar SMART-doelstellingen en voorzien van middelen

3.2.2. Beschrijving

Het economisch beleid van de gemeente Papendrecht kent zijn grondslag in het coalitieakkoord 2014-2018 en is verankerd in de programmabegroting en het uitvoeringsprogramma economie (2013). Daarnaast beschikt de gemeente over een koersnotitie detailhandel Papendrecht (2014). Ook op regionaal niveau zijn beleidskaders vastgesteld. Het meest recent is de Groeiagenda 2030 Drechtsteden (2017) uitgewerkt in een bod aan de provincie Zuid-Holland. Dit is mede een vervolg op het Regionaal Meerjarenprogramma 2014-2018. Oudere beleidskaders zijn de regionale detailhandelsvisie Drechtsteden (2013) en het uitvoeringsprogramma economie en arbeidsmarktbeleid Drechtsteden (2012). Bovenregionaal werkt de gemeente vanuit de Economische Agenda Zuidvleugel.

Het coalitieakkoord 2014-2018 verwijst naar het uitvoeringsprogramma economie 'Verbinden en zichtbaar inspireren' uit 2013 dat gecontinueerd wordt. Dat betekent dat de gemeente bovenregionaal werkt vanuit de Economische Agenda Zuidvleugel. Hier zijn allianties gevormd met partners in de Zuidvleugel, bedrijfsleven en kennisinstellingen. Regionaal haakt de

gemeente aan bij herstructurering van bedrijventerreinen, promotie en acquisitie. De samenwerking in de Drechtsteden blijft intensief op het gebied van werkgelegenheid en grote thema's als ruimtelijke ordening en vestigingsbeleid voor grote bedrijven. De focus ligt op de sectoren logistiek en maritiem. De gemeente richt zich in directe zin vooral op de lokale economie, waarbij groei zorgt voor werkgelegenheid. De gemeente ziet het midden en kleinbedrijf (mkb) als dé banenmotor van de gemeente en geeft deze bedrijven de ruimte. Dat kan door aanbod van voldoende bedrijfslocaties, lokaal en in de regio. Bedrijven die maatschappelijk verantwoord ondernemen krijgen de voorkeur (aandacht voor social return on investment). Bestaande lokale bedrijfsterreinen worden waar nodig gerevitaliseerd.

In onderstaande tabel is aangegeven op welk niveau welke beleidskeuzes zijn gemaakt en op welk niveau (lokaal, regionaal of bovenregionaal) ze worden opgepakt. De Groeiagenda 2030 Drechtsteden (2017) bevat, in tegenstelling tot de andere beleidskaders, wel specifiek en meetbaar geformuleerde 'WAT' doelstellingen.

Tabel 1 Beleidskeuzes economisch beleid

Lokaal	Regionaal (Drechtsteden)	Bovenregionaal (Zuidvleugel)
<i>Beleidskeuzes:</i> • Voldoende bedrijfslocaties • Revitaliseren lokale bedrijfsterreinen • Actief leegstandsbeleid • Gezonde toekomstgerichte detailhandel • Ruimte voor starters en ondernemers in wijken • Vermindering van regels voor ondernemers <i>Specifiek voor detailhandel</i> • Bewaken huidige detailhandelsstructuur (terughoudend in toevoegen extra m2 en toevoegen van 2^e supermarkt) • Primaat bij doorontwikkeling hoofdwinkelcentrum De Meent • Wijkwinkelcentra zijn aanvulling op hoofdwinkelcentrum • Geen uitbreidingen buiten hoofdwinkelcentrum of wijkwinkelcentra • Uitbreiding hoofdwinkelcentrum gebonden aan voorwaarden, in wijkwinkelcentra in principe niet, alleen met maximaal 10% van het vloeroppervlak	<i>Beleidskeuzes ('prioritaire thema's'):</i> • Goed wonen als hefboom voor stedelijke ontwikkeling en drager voor economische kracht. Doelen: 300.000+ inwoners, verminderen uitstroom jongeren tot 500 personen per jaar, tot 25.000 nieuwe woningen, 10.000 meer hoger opgeleiden woonachtig, verwerven plaats in top 10 woonaantrekkelijkheidsindex. • Goed werken door bevorderen innovatiekracht, crossovers. Doelen: 30.000 extra arbeidsplaatsen, 50% meer hoogwaardige werkgelegenheid, 3 regionale start-up milieus, geen tekort aan mensen voor specifieke sectoren. • Goede bereikbaarheid, verbetering over weg, spoor en water. Doelen: reisafstand tussen hotspots en CS maximaal 10 minuten, minder sterke groei autobezit, lagere filedruk. <i>Specifiek voor detailhandel:</i>	<i>Beleidskeuzes ('economische pijlers'):</i> • Transitie van het Haven Industrieel Complex • Verduurzaming Greenports • Campusontwikkeling rond universiteiten en kennisinstellingen • Groei kennisintensieve en zakelijke dienstverlening in het stedelijk gebied

	- Dagelijkse sector: lokaal bovenwijks verzorgend centrum, buurtstrips zonder supermarkt hebben geen perspectief, realiseren pickup points en regionaal verzorgend hoofdwinkelcentrum met dagelijkse speciaalzaken - Niet-dagelijkse sector: aantrekkingskracht lokaal bovenwijks verzorgend centrum met warenhuizen en discountzaken, geen detailhandel op bedrijventerreinen, concentratie en clustering van winkels. - Het centrum van Papendrecht wordt gezien als regionaal verzorgend hoofdwinkelcentrum, moet wel gestuurd worden op niet-dagelijks aanbod	
<i>Middelen:</i> Uitvoeringsprogramma economie: budget oplopend van € 385.000 (2013) tot € 430.000 (2017) Koersnotitie Detailhandel Papendrecht. Geen middelen ingezet, maar formatie (niet nader gespecificeerd).	<i>Middelen:</i> Groeiaagenda 2030: geen middelen bekend. Uitvoeringsprogramma Economie en Arbeidsmarktbeleid Drechtsteden: € 130.000 vanuit de Drechttraad Regionale Detailhandelsvisie Drechtsteden. Geen middelen ingezet.	<i>Middelen:</i> Economische Agenda Zuidvleugel 2012-2015: € 72 mln voor 22 projecten.
<i>Bron: Uitvoeringsprogramma economie (2013) en coalitieakkoord 2014-2018</i> <i>Koersnotitie Detailhandel Papendrecht (2014)</i>	<i>Bron: Uitvoeringsprogramma Economie en Arbeidsmarktbeleid Drechtsteden (2012)</i> <i>Regionale Detailhandelsvisie Drechtsteden</i>	<i>Bron: Economische Agenda Zuidvleugel 2012-2015</i>

In het Uitvoeringsprogramma economie zijn niet expliciet unique selling points benoemd. Wel is een overzicht opgenomen van:

- 'Sterke troeven' (sterk middelbaar onderwijs, toonaangevende multinationale bedrijven in de topsectoren, sterke maritieme sector, Oosteind als één van de beste bedrijventerreinen in Nederland);
- 'Uit te bouwen successen' (LOC West-Alblasserwaard, ontwikkelingsplan Slobbengors, samenwerkingsovereenkomst Fokker-Papendrecht, De Meent en het marktplein, initiatieven rondom duurzaamheid);
- 'Knelpunten en uitdagingen' (gebrek aan technisch personeel en instroom in techniek-onderwijs, benutten sterke positie van Papendrecht in regionale samenwerkingsverbanden en de dienstverlening richting Papendrechts bedrijfsleven, goede balans inzet voor topsectoren en lokale bedrijfsleven, gebrek aan uitdragen van successen van de gemeente, verduurzaming van bedrijven en werklocaties).

In de Koersnotitie Detailhandel Papendrecht zijn geen USP's opgenomen.

In de Groeiagenda 2030 van de Drechtsteden (2017) is wel een aantal USP's op hoofdlijnen genoemd: toonaangevende internationale bedrijven, innovatie, de maakindustrie en logistieke bedrijven. Maar ook het feit dat de regio beter in staat is inwoners en toeristen te binden en goede voorzieningen.

3.2.3. Beoordeling

De USP's zijn niet expliciet genoemd in het economische beleid van de gemeente Papendrecht. Dat geldt ook in belangrijke mate voor de oudere (boven)regionale beleidsplannen en uitvoeringsprogramma's. In de Groeiagenda 2030 van de Drechtsteden zijn deze in de inleiding wel op hoofdlijnen benoemd.

De opgaven en uitdagingen zijn niet zozeer vertaald naar SMART-doelstellingen, maar naar programma's, actielijnen en projecten in de periode vanaf 2013 tot 2017. De Groeiagenda 2030 Drechtsteden (2017) bevat wel specifiek en meetbaar geformuleerde 'WAT' doelstellingen. Op het niveau van actielijnen en projecten zijn op lokaal en (boven)lokaal niveau middelen gealloceerd. Ook voor het lokale economische uitvoeringsprogramma zijn op het niveau van het programma (dus los van de verschillende projecten) middelen gereserveerd. Dat geldt niet voor het regionale detailhandelsbeleid.

Onderzoeksvraag	Oordeel
In het economisch beleid zijn de USP's van Papendrecht benoemd.	+/-
De opgaven en uitdagingen zijn vertaald naar SMART-doelstellingen en voorzien van middelen	+/-

3.3 Onderbouwing van de beleidskeuzes door de gemeente

3.3.1. Inleiding

In deze paragraaf wordt de volgende deelvraag beantwoord: *Op welke analyse baseert de gemeente Papendrecht de gemaakte beleidskeuzes?*

De norm die in deze paragraaf getoetst wordt is:

- De USP's zijn gebaseerd op een feitelijke analyse van de economische structuur, de dynamiek van Papendrecht en externe trends en ontwikkelingen

3.3.2. Beschrijving

In de verschillende beleidsdocumenten en uitvoeringsprogramma's wordt verwezen naar analyses en onderzoeken die uitgevoerd zijn ter onderbouwing daarvan.

Bovenregionaal

Het bovenregionale Uitvoeringsprogramma economische agenda zuidvleugel 2012-2015 is (p. 7) gebaseerd op een onderzoek dat het Bestuurlijk Platform Zuidvleugel heeft laten uitvoeren door een onderzoeksbureau naar de economische kracht en potentie van de Zuidvleugel. Uit het onderzoek komen de volgende bevindingen naar voren:

- De dragende economische pijlers in de regio, namelijk het Haven Industrieel Complex (Chemie & Energie, Transport & Logistiek en Maritiem) en de Greenports, zullen ook in 2020 het grootst zijn en zullen ook een aanzienlijke groei kunnen realiseren.

- Het onderzoek wijst op externe ontwikkelingen, zoals de groeiende schaarste aan brandstoffen, de stijgende energieprijzen en de klimaatverandering, die leiden tot een economie gebaseerd op duurzame energie en bio-based grondstoffen. Dat raakt de sectoren in de Zuidvleugel waar materialen en energie een belangrijke rol spelen zoals chemie, Greenports en transport.
- De Zuidvleugel heeft mondiaal vermaarde kennisinstituten en gezichtsbepalende wereldspelers (sterkte) die kunnen profiteren van deze transitie.
- Het is geen vanzelfsprekendheid dat de groeipotentie ook daadwerkelijk wordt gerealiseerd (zwakte)
- Initiatieven zijn vaak versnipperd en missen daardoor schaalgrootte om echt impact te maken (zwakte)
- De ruimtelijke inpassing van economische activiteit vraagt om een betere en intensievere samenwerking tussen partijen (kans)
- De aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt is nog steeds onvoldoende (bedreiging)
- Kennis binnen de regio wordt onvoldoende vertaald naar innovatieve bedrijvigheid, producten en diensten (zwakte).

Regionaal (Drechtsteden)

De Groeiagenda 2030 Drechtsteden bevat meerdere verwijzingen naar onderzoeken en analyses zoals: 'De positie van de regio Drechtsteden (Atlas voor gemeenten 2017)' en 'Zichtbaar Samen Maritiem (Jansen 2015)'. Mede op basis van deze analyses wordt in de Groeiagenda geconstateerd dat:

- De regio onvoldoende in balans is en de ontwikkeling achterblijft.
- Onvoldoende wordt geprofiteerd van het economische herstel zoals blijkt uit de achterblijvende vraag naar woningen, de leegstand en de lage werkgelegenheidsontwikkeling en te kleine afname van sociaaleconomische problematiek en lage arbeidsparticipatie.
- De filedruk toeneemt.
- Te veel hoogopgeleiden en jongeren de regio verlaten.
- De vraagstukken van fijnstofproblematiek en waterveiligheid een duidelijk bewustzijn van de noodzaak voor energietransitie vragen.
- Het beeld van de Drechtsteden buiten de eigen regio nog niet scherp is en leidt tot instandhouding van achterhaalde denkbeelden.

Het Uitvoeringsprogramma Economie en Arbeidsmarkt Drechtsteden bevat geen verwijzing naar een specifieke analyse of onderzoek. Het onderzoekscentrum Drechtsteden heeft wel een publicatie uitgebracht (Drechtsteden van morgen), waarin een analyse van het toekomstperspectief op het gebied van o.a. economie wordt geschetst. Daarnaast is in 2015 een rapport uitgebracht (Samen Zichtbaar Maritiem), dit bevat een sociaaleconomische analyse die in opdracht van het Drechtstedenbestuur is uitgevoerd. Wel wordt vaak verwezen naar de economische agenda Zuidvleugel. De actielijnen van het uitvoeringsprogramma komen namelijk voort uit deze economische agenda en veel van de projecten worden ook (deels) gefinancierd vanuit de middelen van deze agenda. De regionale detailhandelsvisie bevat een redelijk uitputtende analyse van de uitgangssituatie (de structuur, het aanbod, de kwaliteiten, de knelpunten en de concurrentiepositie), trends en ontwikkelingen in relatie tot de marktruimte en provinciale beleidskaders.

Lokaal (uitvoeringsprogramma en koersnotitie detailhandel)

Het lokale uitvoeringsprogramma leunt stevig op de Economische Uitvoeringsagenda Zuidvleugel en het Uitvoeringsprogramma Economie en Arbeidsmarktbeleid Drechtsteden. Het

bevat een enkele verwijzing naar onderzoeken om de dienstverlening van de gemeenten in de Drechtsteden richting bedrijfsleven te peilen. Een analyse is geen onderdeel van het uitvoeringsprogramma, men borduurt voort op hoger liggende (boven)regionale agenda's. In de Koersnotitie detailhandel Papendrecht is een analyse opgenomen van ontwikkelingsmogelijkheden in de winkelvloeroppervlakten op provinciaal en lokaal niveau. Net als een beschrijving van de trends in de detailhandel.

3.3.3. Beoordeling

Voor het economische beleid rondom detailhandel is zowel op lokaal als op (boven)regionaal niveau sprake van een feitelijke analyse van de economische structuur, de dynamiek, externe trends en ontwikkelingen. Voor de andere lokale en (boven)regionale uitvoeringsprogramma's en beleid van voor 2017 wordt sterk geleund op een analyse die is uitgevoerd voor de Economische Agenda Zuidvleugel. In de Groeiagenda 2030 van zomer 2017 wordt meer op basis van analyses over de regio beleid geformuleerd. Daarnaast zijn er nog verschillende analyses uitgevoerd waar niet expliciet naar wordt verwezen in de beleids- en uitvoeringsprogramma's.

Onderzoeksvraag	Oordeel
De USP's zijn gebaseerd op een feitelijke analyse van de economische structuur, de dynamiek van Papendrecht en externe trends en ontwikkelingen	+/-

3.4 Aansluiting beleidskeuzes bij trends, ontwikkelingen, kansen, bedreigingen en USP's

3.4.1. Inleiding

In deze paragraaf wordt de volgende deelvraag beantwoord: *Sluiten de gemaakte beleidskeuzes aan bij de trends, ontwikkelingen, kansen, bedreigingen en unique selling points?*

De norm die in deze paragraaf getoetst wordt is:

- De beleidskeuzes van de gemeente Papendrecht sluiten (nog steeds) aan bij de huidige economische structuur, de dynamiek van Papendrecht en externe trends en ontwikkelingen.

3.4.2. Beschrijving

De trends en ontwikkelingen, sterkten en zwakten, kansen en bedreigingen uit het lokale beleid zijn gebaseerd op de analyse uit de Economische Agenda Zuidvleugel. Van deze analyse is gebruik gemaakt voor de regionale (Drechtsteden) en lokale beleidsuitgangspunten. Dat betekent dat deze worden 'herhaald' in de regionale en lokale beleidsprogramma's. Voor het lokale niveau zijn geen specifieke trends, ontwikkelingen, sterkten en zwakten en kansen en bedreigingen geformuleerd. In de Groeiagenda 2030 Drechtsteden zijn daarentegen wel trends, ontwikkelingen, sterkten en zwakten genoemd. En op basis daarvan zijn voor de regio ambities en doelen geformuleerd. Een vertaling van deze ambities en doelen naar lokaal niveau met bijvoorbeeld actielijnen en budgetten is niet in het onderzoek naar voren gekomen.

In het bod aan de provincie behorende bij de Groeiagenda 2030 is wel een vijftal ‘proposities’ of ‘spotlightprojecten’ genoemd. In de interviews met de ambtelijke organisatie is de Groeiagenda niet naar voren gekomen als leidend in het handelen. Wellicht heeft dat te maken met het feit dat de Groeiagenda pas in de tweede helft van 2017 is vastgesteld.

Tabel 2 Aansluiting beleidskeuzes bij trends, ontwikkelingen en USP's

	Genoemd in gemeentelijke of (boven) regionale beleidsdocumenten en analyses	Blijkend uit de foto van Papendrecht anno 2017
Trends en ontwikkelingen	Groeiende schaarste aan brandstoffen, de stijgende energieprijzen en de klimaatverandering, moeten leiden tot een economie gebaseerd op duurzame energie en bio-based grondstoffen. Dat raakt de sectoren in de Zuidvleugel waar materialen en energie een belangrijke rol spelen zoals chemie, Greenports en transport.	Duurzaamheid: vergroenen en verdienen (komt overeen) Demografische trend: veranderende samenstelling bevolking (ontgroening/ vergrijzing) Nieuwe verdienmodellen Internationalisering Technologische ontwikkeling Arbeidsmarkt (belegd in programma arbeidsmarkt en onderwijs): schaarste + flexibilisering, mismatch arbeidsmarkt, toename belang regionale samenwerking.
Sterkten (USP)	De Zuidvleugel heeft mondiaal vermaarde kennisinstituten en gezichtsbepalende wereldspelers die kunnen profiteren van deze transitie.	Op Zuidvleugelniveau klopt dit met de foto, maar op regionaal en lokaal niveau zijn met name beeldbepalende bedrijven dragers van van deze sterkten.
Zwakten	Initiatieven zijn vaak versnipperd en missen daardoor schaalgrootte om echt impact te maken. Kennis binnen de regio wordt onvoldoende vertaald naar innovatieve bedrijvigheid, producten en diensten. Onvoldoende wordt geprofiteerd van het economisch herstel.	De versnippering blijkt ook uit de foto. Net als het te weinig vertalen van kennis naar bedrijvigheid, producten en diensten. Echter het feit dat het bruto gemeentelijk product lager ligt (minder banen die extra waarde toevoegen), er weinig uitbreidingsruimte voor bedrijvigheid is en de relatief lagere beoordeling van de aantrekkelijkheid van de leefomgeving zijn zwakten die wel uit de foto blijken, maar niet of beperkt terugkomen in het beleid.
Kansen	De ruimtelijke inpassing van economische activiteit vraagt om een betere en intensievere samenwerking tussen partijen. Bewustzijn van de noodzaak van de energietransitie.	Deze kans komt terug in de foto, maar het gaat niet alleen om de ruimtelijke inpassing, maar vooral de regionale samenwerking om tot innovatie te komen. Technologisering, robotisering, de energietransitie.

Bedreigingen	De aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt is nog steeds onvoldoende. Teveel hoogopgeleiden en jongeren verlaten de regio.	Braindrain en demografische ontwikkeling. Wegtrekken van hoger opgeleiden, het cohort arbeidsleeftijd, mismatch tussen waar de vraag naar arbeid zit en wat Papendrecht kan bieden.
--------------	--	--

3.4.3. Beoordeling

De beleidskeuzes van de gemeente Papendrecht, uitgedrukt in kansen, bedreigingen, trends en ontwikkelingen en sterkten en zwakten komen overeen met de foto. Wat echter ontbreekt is een lokale verdiepingsslag om focus aan de brengen in het eigen beleid en acties. En daarmee ook keuzes te maken welke zaken de gemeente zelf oppakt en op welke terreinen een (boven)regionale aanpak benodigd is. De Groeiagenda 2030 sluit aan bij de bevindingen uit de foto, maar een lokale vertaling daarvan in concrete acties of programma's naar lokaal niveau is, wellicht mede veroorzaakt door de recente vaststelling ervan, niet aangetroffen. Ook is het (nog) niet leidend in het handelen van de gemeente.

Onderzoeksvraag	Oordeel
De beleidskeuzes van de gemeente Papendrecht sluiten (nog steeds) aan bij de huidige economische structuur, de dynamiek en USP's van Papendrecht en externe trends en ontwikkelingen	+

Hoofdstuk 4: Inzet instrumenten

4.1 Inleiding

Dit hoofdstuk geeft de bevindingen weer over de inzet van instrumenten door de gemeente Papendrecht. Hier wordt onder andere ingegaan op het *soort* instrumenten, de aansluiting van de instrumenten en uitvoeringsstrategie bij de unique selling points, kansen en bedreigingen, de aanpak op regionale dan wel lokale schaal en de effecten van de instrumentenmix en uitvoeringsstrategie.

4.2 Instrumenten die door de gemeente Papendrecht worden ingezet

4.2.1. Inleiding

In deze paragraaf wordt de volgende deelvraag beantwoord: *Welke instrumenten zet de gemeente Papendrecht nu in?*

De normen die in deze paragraaf getoetst worden zijn de volgende:

- De gemeente heeft onderbouwd met welke instrumenten, middelen en partners de gemeente de economie wil versterken.
- De gemeente heeft met de juiste partners afgestemde afspraken gemaakt.

4.2.2. Beschrijving

Het versterken van de economie is voor de gemeente Papendrecht een belangrijk speerpunt. In het Uitvoeringsprogramma economie 'Verbinden en zichtbaar inspireren' is een aantal concrete programmapunten voor de periode 2013-2017 opgesteld. Deze zijn, met bijbehorende doelstellingen, in onderstaande tabel weergegeven. Een uitgebreidere toelichting is te vinden in bijlage 3.

Tabel 3 Programmapunten uitvoeringsprogramma economie

#	Programmapunt	Doelstelling
1	Stimulering innovatie en valorisatie bij de topsectoren	Versterken van kennisdeling en samenwerking binnen en tussen de topsectoren met als doel innovatie en valorisatie te bevorderen met een optimale aansluiting op het topsectorenbeleid.
2	Promotie – Papendrecht op de kaart	Versterken van het imago van en de beeldvorming over de gemeente en versterken van de eigen identiteit en trots.

3	Verankering onderwijs-arbeidsmarktprogramma	Behouden en faciliteren van groei van de bedrijven en werkgelegenheid.
4	Organiseren regionale acquisitie	Het versterken van de werkgelegenheid in de Drechtsteden, het ondersteunen van bedrijven bij vestiging en investeren in de Drechtsteden en het bijdragen aan het vestigingsklimaat, dit alles specifiek op het vlak van de topsectoren.
5	Ruimte voor bedrijven(terreinen)	Behouden van gevestigde bedrijfsleven en daarmee verbonden werkgelegenheid door voldoende ruimte te bieden voor ondernemen.
6	Verduurzaming werklocaties en bedrijfsleven Papendrecht	Bedrijventerreinen en winkelgebieden duurzaam (her)inrichten en bedrijven handvatten bieden voor verduurzamen.
7	Stimuleren maatschappelijk verantwoord ondernemen	Meer bedrijven met een duurzame bedrijfsvoering en die daarnaast maatschappelijk hun verantwoording nemen.
8	Sturen op een gezonde, toekomstgerichte detailhandelstructuur	Streven naar een duurzame detailhandelsstructuur in de gemeente Papendrecht.
9	Ruimte voor starters en ondernemen in de wijk	Het ondersteunen van starters: meer en betere starters ter versterking van de economie.
10	Verbeteren en monitoren kwaliteit dienstverlening bedrijfsleven	Een slimme, slanke, snelle en soepele inrichting van de dienstverlening aan ons bedrijfsleven, die aansluit bij de wensen en eisen van onze bedrijven.

In de interviews met de gemeente is aangegeven dat naast het uitvoeringsprogramma en de beleidsstukken de gemeente nog meer activiteiten ontplooit, te weten:

- Papendrecht is namens de Drechtsteden actief in de metropoolregio Rotterdam / Den Haag en het regionaal investeringsprogramma.
- Duurzaamheidsfabriek (regionaal initiatief).
- Bedrijven Investeringszone om de leegstand van winkels aan te pakken.
- Samenwerking met Koninklijke Horeca Nederland rondom het terrassenbeleid.

Een vertaling van de Groeiagenda 2030 Drechtsteden naar lokale acties of de wijze waarop Papendrecht bijdraagt aan of invloed heeft op dit regionale plan is niet aangetroffen in het onderzoek.

Twee keer per jaar organiseert de gemeente een overleg met alle vertegenwoordigers van ondernemers. Partners geven daarbij aan dat de agenda deels door de gemeente wordt bepaald en dat zij zelf ook agendapunten kunnen inbrengen. De gemeente (via de wethouder) koppelt bijvoorbeeld terug wat er in de regio besproken is en ondernemers brengen onderwerpen in rondom vergunningen en de beveiliging van bedrijventerreinen. De lokale partners geven aan dat de lijnen met de gemeente kort zijn, vaak omdat zij de ambtenaren en bestuurders goed kennen.

4.2.3. Beoordeling

De gemeente heeft voor het economisch uitvoeringsprogramma een tiental projecten benoemd en uitgewerkt. Per project is de doelstelling beschreven, zijn activiteiten of producten benoemd, de betrokken actoren, de middelen en de planning. Bovendien is aangegeven of sprake is en zo ja op welke wijze van een regionale dimensie.

Een vertaling van de Groeiagenda 2030 Drechtsteden naar lokale acties of de wijze waarop Papendrecht bijdraagt aan of invloed heeft op dit regionale plan is niet aangetroffen in het onderzoek. Dit is een gemiste kans. Juist omdat deze Groeiagenda een aantal aanscherpingen in het economisch beleid zijn gemaakt op basis van actuele analyses en het ook een kans biedt om het lokale beleid aan te scherpen en in regionaal verband positie te kiezen. De gemeente spreekt twee keer per jaar met ondernemers op basis van een agenda en is sprake van korte lijnen op ambtelijk en bestuurlijk niveau met de gemeente.

Onderzoeksvraag	Oordeel
De gemeente heeft onderbouwd met welke instrumenten, middelen en partners de gemeente de economie wil versterken.	+/-
De gemeente heeft met de juiste partners afgestemde afspraken gemaakt.	+

4.3 Aansluiting instrumenten en uitvoeringsstrategie bij USP's, kansen en bedreigingen

4.3.1. Inleiding

In deze paragraaf wordt de volgende deelvraag beantwoord: *Sluiten de instrumenten en uitvoeringsstrategie aan bij de unique selling points, kansen en bedreigingen?*

De norm die in deze paragraaf getoetst wordt is de volgende:

- De instrumentenmix / uitvoeringsstrategie sluit aan bij de analyse en de verwachtingen van de partners

4.3.2. Beschrijving

De programmapunten uit het economisch uitvoeringsprogramma zijn afgezet tegen de foto, de SWOT en de verwachtingen van de partners. Dit is onderstaande tabel weergegeven.

Tabel 4 Aansluiting instrumenten bij foto en verwachtingen

#	Programmapunt	Doelstelling	Sluit aan bij foto en SWOT en verwachtingen partners?
1	Stimulering innovatie en valorisatie bij de topsectoren	Versterken van kennisdeling en samenwerking binnen en tussen de topsectoren met als doel innovatie en valorisatie te bevorderen met een optimale aansluiting op het topsectorenbeleid.	Ja
2	Promotie – Papendrecht op de kaart	Versterken van het imago van en de beeldvorming over de gemeente en versterken van de eigen identiteit en trots.	Nee, logischer zou zijn om promotie te richten op een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor jongeren en hoger opgeleiden.

3	Verankering onderwijs-arbeidsmarkt-programma	Behouden en faciliteren van groei van de bedrijven en werkgelegenheid.	Ja
4	Organiseren regionale acquisitie	Het versterken van de werkgelegenheid in de Drechtsteden, het ondersteunen van bedrijven bij vestiging en investeren in de Drechtsteden en het bijdragen aan het vestigingsklimaat, dit alles specifiek op het vlak van de topsectoren.	Ja
5	Ruimte voor bedrijven(terreinen)	Behouden van gevestigde bedrijfsleven en daarmee verbonden werkgelegenheid door voldoende ruimte te bieden voor ondernemen.	Ja
6	Verduurzaming werklocaties en bedrijfsleven Papendrecht	Bedrijventerreinen en winkelgebieden duurzaam (her)inrichten en bedrijven handvaten bieden voor verduurzamen.	Ja, kan meer specifiek gericht worden op circulaire economie en hergebruik van energie en het ontwikkelen van een verdienmodel voor investeren in duurzaamheid.
7	Stimuleren maatschappelijk verantwoord ondernemen	Meer bedrijven met een duurzame bedrijfsvoering en die daarnaast maatschappelijk hun verantwoording nemen.	Zie 6
8	Sturen op een gezonde, toekomstgerichte detailhandelstructuur	Streven naar een duurzame detailhandelsstructuur in de gemeente Papendrecht.	Ja, maar focus op niet-dagelijks aanbod, horeca en recreatie (aantrekkelijk voor jongeren, hoogopgeleiden en de nieuwe senioren) en verbeteren toegankelijkheid voor senioren (anticiperend op vergrijzing).
9	Ruimte voor starters en ondernemen in de wijk	Het ondersteunen van starters: meer en betere starters ter versterking van de economie.	Blijkt niet duidelijk uit de foto of de verwachtingen van partners.
10	Verbeteren en monitoren kwaliteit dienstverlening bedrijfsleven	Een slimme, slanke, snelle en soepele inrichting van de dienstverlening aan ons bedrijfsleven, die aansluit bij de wensen en eisen van onze bedrijven.	Ja, maar dit is meer een basisvoorwaarde dan een speerpunt voor economische versterking.

Niet genoemd in de programmapunten, maar wel volgend uit de foto, SWOT en verwachtingen van de partners zijn instrumenten gericht op:

- Vergroten ondernemerschap, internationalisering en innovatie (regionaal)
- Vestigingsklimaat voor jongeren en hoger opgeleiden (lokaal)
- Ruimtelijke inpassing bedrijvigheid (lokaal)
- Inspelen op kansen van de regio (regionaal)

4.3.3. Beoordeling

De programmapunten sluiten grotendeels aan bij de bevindingen uit de foto, SWOT en de verwachtingen van de partners. Op een aantal punten is verlegging of verdieping van de focus gewenst.

Onderzoeksvraag	Oordeel
De instrumentenmix / uitvoeringsstrategie sluit aan bij de analyse en de verwachtingen van de partners	+

4.4 Lokale en (boven)regionale aanpak

4.4.1. Inleiding

In deze paragraaf wordt de volgende deelvraag beantwoord: *Welke onderwerpen vragen in dat licht om een aanpak op regionale schaal en welke onderwerpen vragen om lokale interventies? Is sprake van een goede verhouding?*

De normen die in deze paragraaf getoetst worden zijn de volgende:

- De instrumenten en strategie worden op het juiste niveau (lokaal / regionaal) ingezet.

4.4.2. Beschrijving

Een behoorlijk deel van de programmapunten wordt mede of voornamelijk op regionaal niveau aangepakt. Het betreft zaken als innovatie, energietransitie en arbeidsmarkt en onderwijs. Dat is een logische keuze, maar roept ook de vraag op waarom de gemeente dit zelf nog opneemt in het eigen lokale economische uitvoeringsprogramma. Door zelf nog acties aan regionale uitdagingen toe te voegen, kan juist versnippering ontstaan. In de gesprekken met de ambtelijke organisatie is aangegeven dat dit de invulling van de regionale samenwerking is. Lokale partners van de gemeente zijn overwegend positief over de instrumenten die de gemeente inzet en roemen de korte lijnen met de gemeente. Ze zien ook dat de gemeente in de regio gezamenlijk opereert met andere gemeenten in de Drechtsteden. Spontaan genoemd worden de gemeenten Dordrecht, Sliedrecht en Zwijndrecht. Op regionaal niveau ervaren partners dat de gemeente Papendrecht op bestuurlijk niveau goed is vertegenwoordigd, maar dat de ambtelijke aanhaking op regionaal niveau niet altijd zichtbaar is. Onderwerpen die vooral op lokaal niveau aangepakt moeten worden hebben betrekking op de detailhandel, ruimtelijke inpassing van lokale bedrijvigheid en verbeteren van het vestigingsklimaat en leefbaarheid voor werkenden.

4.4.3. Beoordeling

Naar de opvatting van partners en blijkend uit de foto worden de instrumenten weliswaar op het juiste niveau ingezet, maar niet altijd op de meest effectieve en efficiënte wijze. Een voorbeeld daarvan is dat de regionale samenwerking op een aantal onderwerpen feitelijk een optelling is van lokale acties. Maar ook dat door partners wordt ervaren dat Papendrecht op ambtelijk niveau in de regio weinig zichtbaar is.

Norm	Oordeel
De instrumenten en strategie worden op het juiste niveau (lokaal / regionaal) ingezet.	+/-

4.5 Gestelde doelen en resultaten

4.5.1. Inleiding

In deze paragraaf wordt de volgende deelvraag beantwoord: *Leiden de instrumentenmix en uitvoeringsstrategie tot de gestelde doelen en resultaten?*

De norm die in deze paragraaf getoetst wordt is de volgende:

- De gemeente heeft inzichtelijk gemaakt dat de gestelde doelen en resultaten zijn behaald.

4.5.2. Beschrijving

De gemeente heeft periodiek voortgangsoverleg over het lokale economisch uitvoeringsprogramma. In de verslagen van dit overleg is de voortgang op elk van de 10 projecten weergegeven. In onderstaande tabel is per project weergegeven wat de voortgang is.

Tabel 5 Voortgang op doelen en resultaten

#	Programmapunt	Voortgang
1	Stimulering innovatie en valorisatie bij topsectoren	2014: Expertteam bijeen en werkgroep gevormd voor congres.
		2015: Congres vindt plaats binnen de techniekweek (richtdatum: 25 mei). Organisatiestructuur is afgestemd en stuurgroep is gevormd.
		2016: <i>gegevens niet beschikbaar</i>
		2017: Vierde editie van congres heeft plaatsgevonden (circa 100 deelnemers)
2	Promotie – Papendrecht op de kaart	2014: Projectteam is gevormd en aan de slag met organisatie van promotieplan.
		2015: Stichting Papendrecht Promotie is opgericht. Activiteiten van stichting: 4x p.j. Papendrecht magazine en plaatsing billboards.
		2016: <i>gegevens niet beschikbaar</i>
		2017: Stichting Papendrecht Promotie bestaat uit groep ondernemers en bestuurders van verenigingen; SPP formeert Raad van Advies; SPP produceert Plan van Aanpak/begroting; gemeente Papendrecht is aanwezig bij maandelijkse bestuur overleggen SPP; gemeente Papendrecht onderhoudt subsidierelatie met SPP.
3	Verankering onderwijs-arbeidsmarktprogramma	2014: Docenten gekoppeld aan diverse bedrijven, organisatie bedrijfsbijeenkomst om docenten te koppelen aan leermeesters.
		2015: Gesprekken gevoerd over toekomst VO Papendrecht met scholen en gemeente; scholen formuleren een

		visie op de toekomst en deze wordt meegenomen in gemeenteraad; technisch lesprogramma wordt uitgeprobeerd bij aantal Papendrechtse scholen; evaluaties van techniekroute, Jet_net projecten en vervolg Smart lectures; verbetering regionale samenwerking door o.a. maandelijks afstemmingsoverleg en intergemeentelijke teams.
		2016: <i>gegevens niet beschikbaar</i>
		2017: Uitvoering gezamenlijke projecten gemeente, docenten en bedrijven; eerste netwerkbijeenkomst voor 400 leerlingen en 66 bedrijven; m.b.t. toekomst VO overleg met wethouder over mogelijke nieuwbouw en samenwerking
4	Organiseren regionale acquisitie	2014: Bedrijfsbezoeken afleggen door DEAL! Bij bedrijfsleven, realiseren vestiging van Staay Food Group.
		2015: Deal! En Papendrecht begeleiden Gebr. de Koning om een elders gevestigde bedrijfsschool naar de Drechtsteden/Papendrecht te halen (doel: eind 2018).
		2016: <i>gegevens niet beschikbaar</i>
		2017: Regulier regionale overleg met DEAL! Is ingebed; jaarplan DEAL! Is afgestemd i.o.m. lokale accountmanagerspromotiecampagne Rotterdam Maritieme Delta i.s.m. gemeente Rotterdam is uitgerold.
5	Ruimte voor bedrijven(terreinen)	2014: Ontwerp Geulweg is vastgesteld, planvorming Rietgorsweg en Scheepsvaartweg en Land van Matena.
		2015: Instemming koopoptieovereenkomst gemeente en Boskalis (over de Gantelweg).
		2016: <i>gegevens niet beschikbaar.</i>
		2017: Acquisitie land van Matena verloopt goed; verantwoording provinciale subsidie revitalisering Oosteind definitief afgerond; kantoor Slob bouwvergunning verleend, vergunning Van der Vorm verleend.
6+7	Verduurzaming werklocaties en bedrijfsleven Papendrecht	2014: Gestart met duurzaamheidskring; Milieubarometer gaat (wederom) van start, komende tijd worden diverse bedrijven benaderd om mee te doen.
	Stimuleren maatschappelijk verantwoord ondernemen	2015: Laatste duurzaamheidskring heeft plaatsgevonden; in de toekomst heeft aansluiting bij MVO Drechtsteden duidelijke voorkeur; Milieubarometer is in voorbereiding; op regionaal niveau komt er een campagne om meer bekendheid te geven aan de Milieubarometer.
		2016: <i>gegevens niet beschikbaar.</i>
		2017 <u>Lokaal:</u> 8 abonnementen bedrijven Milieubarometer; stimuleren MVO bij bedrijven is geïntegreerd in project circulaire economie. <u>Regionaal:</u> regionaal project campagne Milieubarometer is afgerond; energiestrategie Drechtsteden neutraal 2050 is vastgesteld, samenwerkingsagenda voor 2018 met alle stakeholders wordt opgesteld.

8	Sturen op een gezonde toekomstgerichte detailhandelstructuur	2014: DSB heeft budget toegekend voor een onderzoek dat moet leiden tot regionaal beleidskader omgang vestigingsverzoeken voor solitaire pick-up points.
		2015: Vervolggesprek over revitalisering winkelcentrum; gesprek over opzetten pilot-programma PUP's voor Drechtsteden; evalueren zondagsopenstelling.
		2016: <i>gegevens niet beschikbaar.</i>
		2017: KVO's met winkelcentra verlopen goed; onderzoek naar opstarten BIZ de Ment; actietraject De Nieuwe Winkelstraat opgestart; formeren stuurgroep Centrum gerealiseerd.
9+10	Ruimte voor starters en ondernemen in de wijk Verbeteren en monitoren kwaliteit dienstverlening bedrijfsleven	2014: Heldere regelgeving n.a.v. informatieavond voor starters bij Belastingdienst Rotterdam; open dag Work@Erasmusplein; extra werkplekken/units Work@Erasmusplein; extra promotie voor mentorproject.
		2015: 9 van de 15 units Work@Erasmusplein zijn bezet; onderzoeksbureau Lexnova doet onderzoek naar MBK-vriendelijkste gemeente; KVO's (Keurmerk Veilig Ondernemen) verlopen goed; diverse bijeenkomsten plaatsgevonden (o.a. regionale bijeenkomst YMB, ZZP-er Drechtsteden, CJBD, Open Coffee Papendrecht, OVN en OVP Ondernemersontbijt Drechtsteden); heropening Oude Veer; start organisatie Onderwijsroute.
		2016: <i>geen gegevens beschikbaar.</i>
		2017: diverse bijeenkomsten; onderwijsroute georganiseerd; verhuur en promotie van units Work@Erasmusplein; startersavond Ondernemersplein gefaciliteerd.

4.5.3. Beoordeling

De verantwoording over de uitvoering van het economisch uitvoeringsprogramma is vooral op het niveau van acties vormgegeven. Niet inzichtelijk wordt gemaakt in hoeverre deze acties ook bij hebben gedragen aan de doelen. Dat heeft mede te maken met de kwaliteit van de doelstellingen. Deze zijn in de regel weinig concreet of meetbaar gemaakt.

Onderzoeksvraag	Oordeel
De gemeente heeft inzichtelijk gemaakt dat de gestelde doelen en resultaten zijn behaald.	-

4.6 Koppeling van middelen aan instrumenten, verhouding met doelstellingen

4.6.1. Inleiding

In deze paragraaf wordt de volgende deelvraag beantwoord: *Zijn aan de instrumenten middelen gekoppeld en staan die in verhouding tot de doelstellingen?*

De norm die in deze paragraaf getoetst wordt is de volgende:

- Aan de instrumenten zijn middelen gekoppeld.
- De instrumenten en middelen staan in verhouding tot de doelstellingen.

4.6.2. Beschrijving

Het Uitvoeringsprogramma is, zoals eerder genoemd, gestart in 2014 en loopt voor vier jaar. Voor de uitvoering van de genoemde programmapunten is (structureel) budget beschikbaar gesteld. In de jaren 2014 en 2015 was €210.000,- gereserveerd. In april 2015 is door het college besloten dat €45.000,- van het UP Economie structureel wordt ingezet voor de financiering van de intensivering van het rMJP. Voor het jaar 2017 is in totaal €148.500,- gereserveerd.

Aan de door de gemeente Papendrecht gehanteerde instrumenten zijn specifieke middelen toegekend. Onderstaande tabel geeft deze middelen, zoals weergegeven in het Uitvoeringsprogramma economie (2013), weer.

Tabel 6 Beschikbare middelen per programmapunt 2013-2016

#	Programmapunt	Financiën (bron: Uitvoeringsprogramma, 2013)
1	Stimulering innovatie en valorisatie bij de topsectoren	• Ontwikkeling van innovatiebeleid (€30.000,- voor 2013); • Structureel budget van €20.000,- per jaar onder andere voor: project- en procesbegeleiding nieuwe samenwerkingsvormen/businessmodellen.
2	Promotie – Papendrecht op de kaart	• Algeheel promotieplan €40.000,- (2013); • Budget promotieactiviteiten €40.000,- per jaar (2014 t/m 2017).
3	Verankering onderwijs-arbeidsmarktprogramma	• Personeels- en huisvestingskosten LOC - €40.000,- per jaar; • Kosten activiteitenprogramma onderwijs-arbeidsmarktinitiatieven tot 2017 - €20.000,- per jaar.
4	Organiseren regionale acquisitie	• €60.000,- per jaar als bijdrage aan de unit promotie & acquisitie Drechtsteden.
5	Ruimte voor bedrijven(terreinen)	N.v.t.
6	Verduurzaming werklocaties en bedrijfsleven Papendrecht	• Duurzaamheidsinitiatieven 2013 €10.000,- per jaar; • Energieprogramma Drechtsteden 2014-2017 €20.000,- per jaar; • E-laadpalen winkelgebieden €15.000,- 2013 en 2014.
7	Stimuleren maatschappelijk verantwoord ondernemen	• MVO-award en bijeenkomsten budget regio.
8	Sturen op een gezonde, toekomstgerichte detailhandelstructuur	N.v.t.
9	Ruimte voor starters en ondernemen in de wijk	• Project ZZP'er in beeld €2.000,-; • Startersbeleid- en ondersteuning €10.000,- (2015).

10	Verbeteren en monitoren kwaliteit dienstverlening bedrijfsleven	N.v.t.
----	---	--------

In het jaarplan 2017 zijn deze middelen geactualiseerd en aangescherpt. Onderstaande tabel geeft dit weer.

Tabel 7 Beschikbare middelen per programmapunt 2017

#	Programmapunt	Budget	Project
1	Stimulering innovatie en valorisatie bij de topsectoren	€20.000,-	Dare2Cross: €10.000,-; Innovation Spotter €10.000,-
2	Promotie – Papendrecht op de kaart	€30.000,-	LED-schermen €40.000,- (€20.000,- overgeheveld van 2016), online portal €5.000,-
3	Verankering onderwijs-arbeidsmarktprogramma	€37.500,-	Netwerkbijeenkomst €15.000,-; techniekroute €1.500,-; Jet Net-projecten €500,-; kennismaking leerwerkbedrijven €5.000,-;
4	Organiseren regionale acquisitie	€45.000,-	N.v.t.
5	Ruimte voor bedrijven(terreinen)	Reguliere ureninzet	N.v.t.
6+7	Verduurzaming werklocaties en bedrijfsleven Papendrecht Stimuleren maatschappelijk verantwoord ondernemen	€15.000,-	Milieubarometer €3.000,-; subsidieregeling bedrijven €5.000,-; stimuleren MVO bij ondernemers €3.000,-;
8	Sturen op een gezonde, toekomstgerichte detailhandelstructuur	Reguliere ureninzet	N.v.t.
9+10	Ruimte voor starters en ondernemen in de wijk Verbeteren en monitoren kwaliteit dienstverlening bedrijfsleven	Bestaand budget op separaat product dienstverlening bedrijven	Onderwijsroute €1.000,-; recreatieoverleg €1.000,-; beheer subsite ondernemen €1.750,-;

Een financiële verantwoording van de gerealiseerde uitgaven van het Economisch Uitvoeringsprogramma is in de jaarstukken van 2014, 2015 en de perspectiefnota van 2016 gedeeltelijk aangetroffen. Zo wordt in de jaarstukken van 2014 een onderschrijving van € 57.000 op het Economisch Uitvoeringsprogramma geconstateerd met als verklaring: “bij het opstellen en realiseren van dit uitvoeringsprogramma zijn meevallers ontstaan. Er is sprake van synergievoordelen op het gebied van promotie en valorisatie zowel lokaal als regionaal.” De jaarstukken van 2015 bevatten geen gespecificeerde verantwoording op de uitgaven van het Economisch Uitvoeringsprogramma, maar daarentegen wel een inhoudelijke verantwoording van de resultaten. In de Perspectiefnota 2016-2020 (uitgebracht in 2015) wordt een voordeel van € 15.000 verwacht als het gaat om de lasten (kosten voor) het Uitvoeringsprogramma

Economie. Dat duidt op of een verwachte onderbesteding of anderszins een meevaller (bijvoorbeeld uit extra inkomsten) voor de periode 2016-2020.

Navraag bij de gemeente leert dat de volgende uitgaven per programmapunt zijn gerealiseerd in de periode 2013-2016.

Tabel 8 Uitgaven per programmapunt 2013-2016

#	Budget Uitvoeringsprogramma 2013)	2013	2014	2015	2016
1	- Ontwikkeling van innovatiebeleid (€30.000,- voor 2013); - Structureel budget van €20.000,- per jaar onder andere voor: project- en procesbegeleiding nieuwe samenwerkingsvormen/businessmodellen.	€3.500 Projectkosten excl. uren	€30.000 Projectkosten excl. uren	€30.000 Projectkosten excl. uren	€21.000 Projectkosten excl uren
2	- Algeheel promotieplan €40.000,- (2013); - Budget promotieactiviteiten €40.000,- per jaar (2014 t/m 2017).	0	€15.000	€12.000	€5.000
3	- Personeels- en huisvestingskosten LOC - €40.000,- per jaar; - Kosten activiteitenprogramma onderwijs-arbeidsmarktinitiatieven tot 2017 - €20.000,- per jaar.	€28.000 Prkosten excl uren	€30.000 Prkosten excl uren	€24.000 Prkosten excl uren	€16.000 Prkosten excl uren
4	€60.000,- per jaar als bijdrage aan de unit promotie & acquisitie Drechtsteden.		€40.000	€40.000	€40.000
6	- Duurzaamheidsinitiatieven 2013 €10.000,- per jaar; - Energieprogramma Drechtsteden 2014-2017 €20.000,- per jaar; - E-laadpalen winkelgebieden €15.000,- 2013 en 2014.	€20.000	€32.000	€3.000	€800
9	- Project ZZP'er in beeld €2.000,-; - Startersbeleid- en ondersteuning €10.000,- (2015).	€500	€5.000	€3.500	€5.500
	Totaal: € 237.000 (2013)	€ 52.000	€ 152.000	€ 112.500	€ 88.300

Opvallend is dat sprake is van een structurele onderschrijding van het beschikbare budget. Programmapunten waar sprake is van een fors lagere uitgave (minder dan de helft besteed) zijn promotie Papendrecht (2), verankering onderwijs-arbeidsmarktprogramma (3), verduurzaming (6) en ruimte voor starters en ondernemers in de wijk (9). Uit de interviews blijkt dat

de gemeente voor programmapunt 3 een verklaring heeft. Namelijk dat voor het LOC uiteindelijk onvoldoende animo bleek. Samenvattend kan worden geconstateerd dat over de gehele linie sprake is van onderbesteding.

4.6.3. Beoordeling

Aan alle instrumenten zijn middelen gekoppeld, deze betreffen veelal een budget en in meerdere gevallen inzet van formatie (niet nader gespecificeerd overigens). Samenvattend nemen de beschikbare middelen voor het economisch uitvoeringsprogramma af van € 210.000 in 2014 en 2015 naar € 148.500 in 2017. Dat is het gevolg van een forse onderbesteding van de beschikbare middelen. Het feit dat de uitgaven per programmapunt door de jaren heen pas ten tijde van dit onderzoek gespecificeerd zijn, geeft aan dat vanuit de gemeente weinig gestuurd wordt op de besteding van middelen en de oorzaken voor onderbesteding. Te verwachten valt dat bij een dergelijke grote mate van onderbesteding het uitvoeringsprogramma opnieuw bekeken wordt en op zoek wordt gegaan naar de oorzaken van de onderbesteding. Pas in 2017 heeft een herijking van het programma plaatsgevonden, terwijl de onderbestedingen zich in alle voorgaande jaren voordeden. Daarmee ontstaat het beeld dat er weliswaar middelen zijn gekoppeld aan de instrumenten, maar dat het realiteitsgehalte van de omvang van deze middelen op zijn minst te betwijfelen valt. Of dat de realisatiekracht van de gemeente Papendrecht tegenvalt.

Opvallend is dat veel programmapunten het beste op regionaal niveau uitgevoerd kunnen worden, maar dat er wel lokale middelen worden ingezet om lokale acties uit te voeren. Dat leidt tot een versnippering van de inzet van middelen, waar een bundeling van deze middelen op regionaal niveau wellicht krachtiger is. De inzet van middelen is op onderdelen disproportioneel. Bijvoorbeeld de promotie van Papendrecht, waar relatief veel middelen voor worden ingezet, leidt naar verwachting niet direct tot versterking van de economie in Papendrecht of regio. Daarnaast is sprake van onderbesteding en afname van het budget terwijl de doelstellingen niet veranderen in ambitieniveau. Daarmee zijn er meerdere indicaties dat de instrumenten en middelen niet meer in de juiste verhouding staan tot de doelstellingen.

Onderzoeksvraag	Oordeel
• Aan de instrumenten zijn middelen gekoppeld.	+
• De instrumenten en middelen staan in verhouding tot de doelstellingen.	-

Hoofdstuk 5: Conclusies en aanbevelingen

Inleiding

Met dit rekenkameronderzoek is beoogd antwoord te geven op de vraag in welke mate de gemaakte beleidskeuzes van de gemeente Papendrecht nog steeds aansluiten bij de economische opgaven en toekomstige kansen van de gemeente. Ook is beoordeeld of de genomen maatregelen en gemaakt afspraken leiden tot de gewenste resultaten. In het kort samengevat: doet de gemeente Papendrecht de goede dingen (*beleid*), doet de gemeente Papendrecht deze dingen op een goede manier (*maatregelen en afspraken*) en levert het iets op (*resultaat*)?

Belangrijk aspect binnen dit onderzoek is het regionaal (economisch) beleid op het niveau van de Zuidvleugel en op het niveau van de Drechtsteden waar Papendrecht actief onderdeel van uitmaakt. De economische foto is gemaakt op het lokaal niveau. Daarna is gekeken of en in welke mate lokaal en regionaal beleid aansluiten bij de uitdagingen van de gemeente.

Conclusie Papendrechtse economie

Papendrecht is een behoorlijk gemiddelde gemeente met weinig problemen, maar ook vrij weinig USP's. Papendrecht kent een groot aantal werkgevers in de bouw en industrie, met relatief veel stuwende bedrijvigheid door de aanwezigheid van grote spelers als Fokker en Boskalis. Papendrecht is primair een woongemeente. Op het gebied van woon- en leefklimaat onderscheidt het zich echter niet van andere Drechtsteden.

Papendrecht kent een sterke afhankelijkheid van de regio. De grote bedrijven die in de gemeente zijn gevestigd zijn eerder gebonden aan de regio dan aan gemeente. De bedrijventerreinen zitten vol, daardoor is Papendrecht voor uitbreidingsruimte afhankelijk van omliggende gemeenten. Ook voor acquisitie van bedrijven is de gemeentelijke schaal te klein. Voor werkgelegenheid voor de eigen inwoners is de gemeente afhankelijk van de regio. Wanneer er werkgelegenheid wordt gerealiseerd in omliggende gemeenten, dan profiteren de inwoners van Papendrecht hiervan.

Uitdaging voor Papendrecht is het optimaal inspelen op de regionale samenwerking. Hierbij helpt een positieve grondhouding vanuit Papendrecht ten opzichte van de regio. Voor regionale uitdagingen zoals arbeidsmarkt en innovatiebevordering kan de gemeente aansluiten bij regionaal geformuleerd beleid. Op deze onderwerpen zou de gemeente dan geen zelfstandig beleid hoeven te voeren, maar onderzoeken hoe zij zo goed mogelijk in kan spelen op regionale mogelijkheden voor lokale ondernemers. Daarnaast kan de gemeente zelfstandig beleid

maken over onderwerpen waarop zij directe invloed heeft, zoals versterking van de centra, kwaliteit van bedrijventerreinen, detailhandel etc.

Andere uitdagingen zijn in dit rapport geformuleerd op regionaal en op lokaal niveau.

Uitdagingen op regionaal niveau:

- Economische ontwikkeling en profilering.
- Aanjagen van ondernemerschap, internationalisering en innovatie.
- Aanpakken mismatch op de arbeidsmarkt.
- Acquisitie van bedrijven en verdeling van de bedrijventerreinen.

Uitdagingen op lokaal niveau:

- Investeren in de aantrekkelijkheid van de leefomgeving en vestigingsklimaat.
- Ruimtelijke inpassing van bedrijvigheid.
- Invullen van een schakelfunctie tussen gemeente en regio: inspelen op kansen van de regio door inwoners en lokale ondernemers te koppelen aan vacatures op kansen op regionaal niveau.

Conclusie beleid (doet de gemeente de goede dingen?)

Er is op drie niveaus gekeken naar het beleid: Zuidvleugel, Drechtsteden en Papendrecht. De gemaakte beleidskeuzes sluiten aan bij de opgaven zoals die zijn vastgesteld in de foto van de Papendrechtse economie. De gemeente baseert zich bij de beleidskeuzes voornamelijk op regionale en bovenregionale analyses en heeft daaruit beleidskeuzes opgesteld. Wat in het beleid ontbreekt is een lokale verdiepingsslag op de Groeiagenda 2030 om focus aan te brengen in het eigen beleid en de acties en daarmee ook de keuze welke zaken de gemeente zelf oppakt en op welke terreinen een bovenregionale aanpak nodig is. Een lokale doorvertaling van de Groeiagenda 2030 in concrete acties of programma's naar lokaal niveau is niet aangekomen.

Samenvattend: de beleidskeuzes sluiten aan bij de opgaven, alleen mist nog een actuele doorvertaling van de Groeiagenda 2030 in het eigen lokale beleid.

Conclusie inzet instrumenten (doet de gemeente het op een goede manier?)

De gemeente heeft voor het economisch uitvoeringsprogramma een tiental projecten benoemd en uitgewerkt. Per project is de doelstelling beschreven, zijn activiteiten of producten benoemd, de betrokken actoren, de middelen en de planning. Bovendien is aangegeven of sprake is en zo ja op welke wijze van een regionale dimensie.

Instrumenten worden niet altijd op het juiste niveau (lokaal/ regionaal) ingezet. De Groeiagenda 2030 biedt een kans om het lokale beleid aan te scherpen en in regionaal verband positie te kiezen. Hiermee kan de gemeente regionaal oppakken wat regionaal kan en lokaal wat lokaal moet. Daarnaast worden instrumenten niet altijd efficiënt of effectief ingezet. Een voorbeeld daarvan is dat de regionale samenwerking op een aantal onderwerpen feitelijk een optelling is van lokale acties. Maar ook dat door partners wordt ervaren dat Papendrecht op ambtelijk niveau in de regio weinig zichtbaar is.

Aan alle instrumenten zijn middelen gekoppeld, deze betreffen veelal een budget en in meerdere gevallen inzet van formatie (niet nader gespecificeerd overigens). Samenvattend nemen de beschikbare middelen voor het economisch uitvoeringsprogramma af van € 210.000 in 2014 en 2015 naar € 148.500 in 2017. Dat is het gevolg van een forse onderbesteding van de beschikbare middelen.

De inzet van middelen is op onderdelen disproportioneel. Bijvoorbeeld de promotie van Papendrecht, waar relatief veel middelen voor worden ingezet, leidt naar verwachting niet direct tot versterking van de economie in Papendrecht of regio. Daarnaast is sprake van onderbesteding en afname van het budget terwijl de doelstellingen niet veranderen in ambitieniveau. Daarmee zijn er meerdere indicaties dat de instrumenten en middelen niet meer in de juiste verhouding staan tot de doelstellingen.

Samenvattend: de structurele onderbesteding van middelen is een indicatie dat de gemeente niet de juiste maatregelen inzet of het ontbreekt aan realisatiekracht.

Conclusie resultaten (levert het wat op?)

De verantwoording over de uitvoering van het economisch uitvoeringsprogramma is vooral op het niveau van acties vormgegeven. Niet inzichtelijk wordt gemaakt in hoeverre deze acties ook bij hebben gedragen aan de doelen. Dat heeft mede te maken met de kwaliteit van de doelstellingen. Deze zijn in de regel weinig concreet of meetbaar gemaakt. Daarnaast is er sprake van maatregelen die geen basis vinden in het vastgestelde beleid zoals de realisatie van de Bedrijven InvesteringsZone of het terrassenbeleid. Hierdoor zijn er veel acties, maar is niet te achterhalen waar deze aan bijdragen. Ook de eerder geconstateerde structurele onderbesteding van middelen is een signaal dat nauwelijks heroverweging plaatsvindt van de ingezette maatregelen en acties. Met andere woorden, het stuur is niet verbonden met de uitvoeringsorganisatie.

Samenvattend: Beleidsdoelstellingen zijn niet altijd scherp geformuleerd en verantwoording vindt plaats op het niveau van acties en niet op het niveau van resultaten of effecten. Daardoor is geen zicht op het doelbereik. De sturing op doelbereik is voor verbetering vatbaar.

Aanbevelingen

De conclusies leiden tot de volgende aanbevelingen:

1. Vertaal de Groeiagenda 2030 in een verdiepingsslag door naar geactualiseerd lokaal uitvoeringsprogramma voorzien van SMART-doelen en middelen en leg dit voor aan de gemeenteraad. Richt het lokale uitvoeringsprogramma op die zaken die lokaal opgepakt moeten worden zoals het realiseren van een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor jongeren en (hoger opgeleide) werknemers, het versterken van de detailhandel en de ruimtelijke inpassing van bedrijvigheid.
2. Maak afspraken op het niveau van de Drechtsteden wat regionaal aangepakt wordt en voorkom dat regionale maatregelen een opsomming zijn van lokale acties. Vertaal De Groeiagenda 2030 in een regionaal actieprogramma en laat de uitvoering ervan over aan de regio.

3. Leg jaarlijks aan de raad verantwoording af over de doelrealisatie van het lokale en regionale uitvoeringsprogramma en geef aan op welke punten de uitvoeringsprogramma's aangepast of aangescherpt moeten worden. Stuur actief om onderbesteding van middelen te voorkomen.
4. Maak formatieruimte vrij om de gemeente Papendrecht als regionale verbinder te positioneren op ambtelijk en bestuurlijk niveau (Papendrecht vormt geen bedreiging voor andere gemeenten in de Drechtsteden en kan vanuit een neutrale positie de belangen van de gemeente behartigen) en lever daarmee een positieve bijdrage aan de onderlinge samenhang in het economisch beleid in de regio. Claim daarmee een positie in de regio waardoor de gemeente optimaal kan profiteren van de regionale samenwerking. Zet in op het behoud van de positie in het Drechtstedenbestuur van de portefeuillehouder economie.

Hoofdstuk 6: Bestuurlijke reactie van het college

Aan de rekenkamercommissie

datum	15 mei 2018
behandeld door	G.W. van der Hoek
ons kenmerk	
doorkiesnummer	078 7706256
onderwerp	Rekenkamerrapport Economisch beleid Papendrecht

Geachte leden van de rekenkamercommissie,

We danken u voor de rapportage 'Economisch beleid en perspectief gemeente Papendrecht' en hebben met belangstelling en waardering kennisgenomen van de inhoud van dit rekenkamerrapport.

Grotendeels herkennen wij ons in de analyse van de Papendrechtse economie.

Op lokaal niveau kenmerkt Papendrecht zich door een zeer betrokken samenleving. De gemeente heeft bewust gekozen voor een aanpak, waarin het initiatief vanuit de samenleving de ruimte krijgt. Dit leidt (bijna automatisch) tot een langere aanlooptijd bij nieuwe initiatieven. Door deze werkwijze is een duurzame samenwerking gerealiseerd met vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven, onderwijs, verenigingen en andere partners.

U geeft in het rapport aan dat samenwerking met de regio voor de gemeente Papendrecht belangrijk is en dat onderschrijven we. Door onze bestuurlijke vertegenwoordiging in het Drechtstedenbestuur hebben we onder meer een belangrijke rol in de regionale samenwerking op economisch gebied.

Papendrecht speelt actief in op economische trends en ontwikkelingen met als voorbeeld de focus vanuit het uitvoeringsprogramma Economie op technologie als onderdeel van onderwijs, arbeidsmarkt en innovatie. U stelt dat Papendrecht daarin geen eigen beleid dient te ontwikkelen, maar aan dient te sluiten bij het regionaal beleid. Dit beeld delen wij op hoofdlijnen. Wij zijn van mening dat er sprake is van een continue wisselwerking tussen lokaal en regionaal beleid. Papendrecht is als partner dan ook betrokken bij de vaststelling van het regionaal beleid. Deze invulling is gebaseerd op lokale ontwikkelingen en ruimte voor invloed vanuit de gemeenteraad. We constateren daarom dat bij de uitvoering van het beleid Papendrecht juist wel een actieve rol heeft. Korte lijnen, duurzame samenwerkingsverbanden en actiegerichtheid leiden in onze opinie tot uitvoeringskracht en concrete resultaten.

Bij de beleidskeuzes die Papendrecht heeft gemaakt wordt op basis van de Groeiagenda 2030 de opmerking gemaakt dat een lokale verdiepingsslag ontbreekt. We merken op dat Papendrecht de afgelopen twee jaar is betrokken bij de totstandkoming van de Groeiagenda 2030. Papendrecht

heeft de zaken die vanuit lokale prioritering van belang zijn, ingebracht. Het betreft de ontwikkeling van een top-woonmilieu 'Land van Matena', de centrumfunctie voor de West-Alblasserwaard, het ruimte bieden aan het internationaal bedrijfsleven en onderzoek naar nieuwe huisvesting voor het voortgezet onderwijs. Dit betreffen zaken die vooruitlopend op de Groeiagenda 2030 concreet zijn opgepakt en deels uitgevoerd. Juist omdat het projecten betreft, die niet alleen Papendrecht, maar de gehele regio versterken. Andere bouwstenen van de Groeiagenda zijn onder meer het rapport Jansen, de ateliers en Maritieme topregio.

In de regionale samenwerking wordt de suggestie gedaan dat Papendrecht vanuit een relatief neutrale, niet-concurrerende positie de belangen van de regio kan behartigen. We onderschrijven dit. Sterker; we doen dat ook. Papendrecht is bijvoorbeeld initiator geweest van het succesvolle event 'Aerospace meets Maritime', vanaf 2016 'Dare2Cross' genaamd. Naast de genoemde samenwerkingspartners dient ook het MKB katalysatorfonds genoemd te worden.

Onze ervaring is dat economische innovaties tot stand komen in clusters waarin start-ups met grote(re) bedrijven samenwerken. In deze clusters heerst vaak het juiste klimaat om innovaties te realiseren. Ook zien wij dat de eerste stappen voor innovatie vaak gezet worden door het MKB of startups. Wij zijn van mening dat de basis voor een dergelijk ecosysteem in onze regio zeker aanwezig is. Met name in de maritieme sector.

U constateert een afname in de groei van de werkgelegenheid. Een landelijke trend die niet alleen voor Papendrecht geldt gezien ontwikkelingen in robotisering en digitalisering. Onze focus op innovatie is ook bedoeld om nieuwe banen en beroepen te stimuleren ten gevolge van deze ontwikkeling. Recente cijfers tonen overigens een toename van duizend banen in de gemeente Papendrecht over het jaar 2017 (Onderzoekscentrum Drechtsteden, 2018). Een stijging van 7,8% ten opzichte van het jaar 2016.

Er is sprake van onderbesteding op een aantal zaken. Dit heeft deels te maken met projecten die door Papendrecht zijn geïnitieerd en die vervolgens door de regio zijn opgepakt en gefinancierd. Ook heeft voor een aantal activiteiten de opstartperiode langer geduurd dan verwacht. Het samenwerken met regionale partners zorgt voor een duurzame relatie en gedeeld eigenaarschap. Echter is dan niet altijd meer volledig te bepalen hoe, wat en wanneer zaken geconcretiseerd worden. We nemen dit punt zeker mee in de evaluatie van het programma.

We danken u voor de reflectie die u ons met uw rapportage heeft geboden en betrekken uw aanbevelingen bij de beleidskeuzes voor de komende periode.

Hoogachtend,

Burgemeester en wethouders van Papendrecht,
de secretaris, de burgemeester,

R. van Netten

A.J. Moerkerke

Hoofdstuk 7: Nawoord

De Rekenkamercommissie dankt het college hartelijk voor de bestuurlijke reactie. De rekenkamercommissie is verheugd dat het college de analyse, de conclusies en de aanbevelingen onderschrijft en zal betrekken bij de beleidskeuzes voor de komende periode.

Graag vragen wij hierbij nog uw aandacht voor het volgende. In uw bestuurlijke reactie geeft u aan dat de gemeente Papendrecht goed in staat is om haar lokale economische belangen op het regionale niveau te agenderen zodat deze onderdeel worden van de regionale inzet. Dit heeft de Rekenkamer ook geconstateerd. Echter, naar de opvatting van de Rekenkamer is er nog verbetering te halen in de manier waarop de gemeente de doorvertaling maakt van het regionale beleid naar de lokale economische spelers.

Door de doorvertaling te maken van regionaal beleid naar een lokaal uitvoeringsprogramma wordt ook voor de Gemeenteraad beter inzichtelijk wat de inzet is op regionaal en lokaal niveau. De rekenkamercommissie constateert nu dat er veel lokale acties plaatsvinden die niet in alle gevallen zijn terug te voeren naar het gemeentelijk beleid en uitvoeringsprogramma. Daarmee kan ook beter inzichtelijk worden gemaakt hoe de middelen besteed worden en wat de redenen zijn voor onderbesteding.

Hoofdstuk 8: Bijlage(n)

Bijlage 1 Economische Foto van de gemeente Papendrecht

1. Inleiding

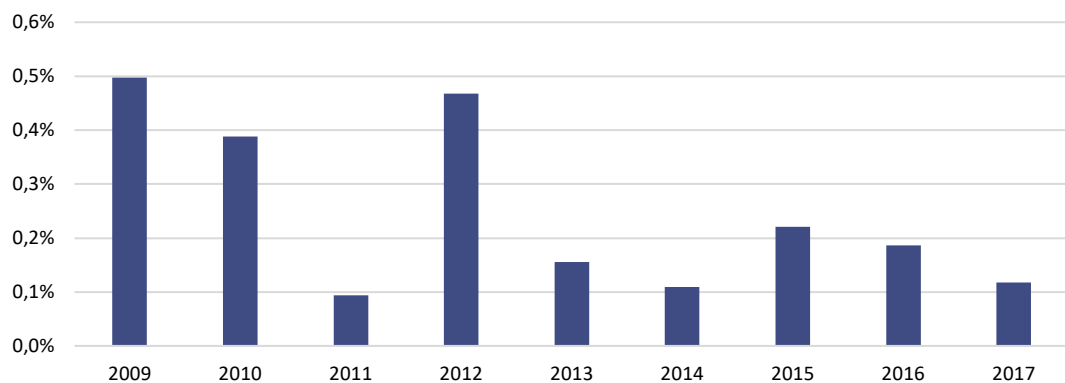
Deze bijlage schetst een beeld van de economie van de gemeente Papendrecht, dat waar mogelijk wordt gespiegeld aan de andere Drechtsteden en Nederland. Achtereenvolgens wordt in dit hoofdstuk ingegaan op de demografie, arbeidsmarkt, economie en de maatschappij en leefomgeving van de gemeente Papendrecht.

2. Demografische ontwikkelingen

2.1 Bevolkingsontwikkeling

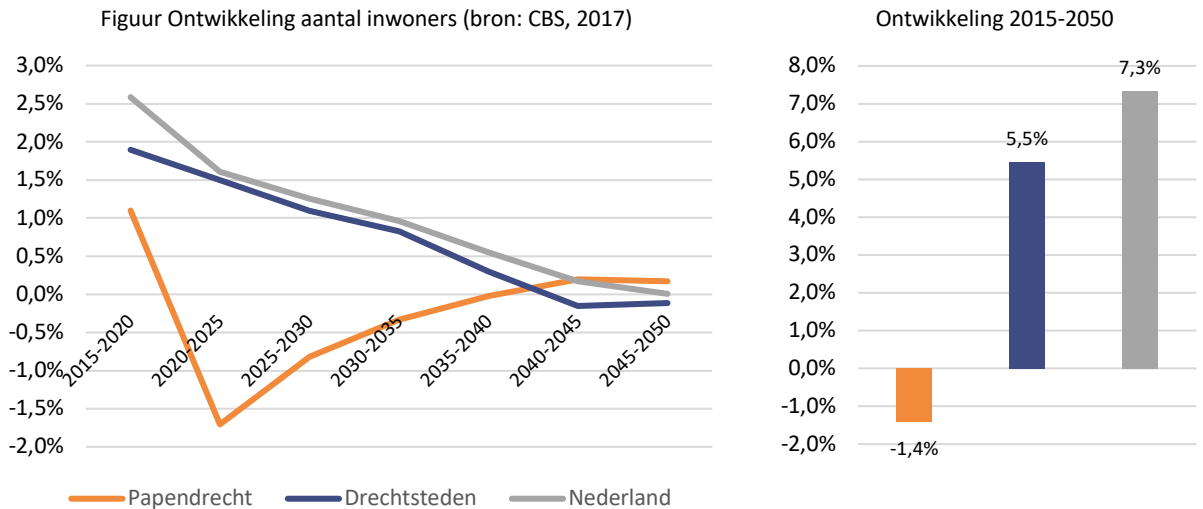
De gemeente Papendrecht, oorspronkelijk ontstaan als dijkdorp aan de rivier, is uitgegroeid tot een gemeente met meer dan 32.200 inwoners -verspreid over ruim 14.200 woningen- met een stedelijk karakter. In de periode 2010-2017 is het inwoneraantal gestegen met 1,4%. In dezelfde periode is het aantal inwoners in de andere Drechtsteden en Nederland toegenomen met respectievelijk 2,2% en 3,1%⁴. Onderstaande figuur laat de ontwikkeling van het aantal inwoners per jaar zien. In 2009, 2010 en 2012 is het aantal inwoners sterker toegenomen.

Figuur Ontwikkeling aantal inwoners 2009-2017 (bron: CBS, 2017)

Onderstaand figuur laat de ontwikkeling zien van het aantal inwoners tussen 2015 en 2050. De prognoses laten tot 2020 een lichte bevolkingsgroei zien, na 2020 zet naar verwachting de bevolkingskrimp in, om vervolgens rond 2035 te stabiliseren. Naar verwachting neemt de bevolking tot 2050 met 1,4% af. Dit beeld wijkt af van de overige Drechtsteden (gemiddelde toename aantal inwoners met 5,5%) en Nederland (toename aantal inwoners met 7,3%).

⁴ CBS, 2017, Regionale kerncijfers

2.2 Bevolkingssamenstelling

In onderstaand figuur staat de leeftijdsamenstelling in 2017 en 2040 van de gemeente Papendrecht, de overige Drechtsteden en Nederland weergegeven. In de gemeente Papendrecht is 56% van de bevolking tussen de 20 en 65 jaar oud. Dit is lager dan gemiddeld in de Drechtsteden (58%) en Nederland (59%). Het percentage jongeren ligt met 23% op het landelijk gemiddelde. Het percentage ouderen (21%) is op dat van Zwijndrecht na het hoogste van de Drechtsteden en ligt ook boven het landelijk gemiddelde van 18%. De grijze druk is hoger dan gemiddeld in de Drechtsteden en gemiddeld in Nederland⁵.

De groep 25 – 64 jarigen is te verdelen naar de groepen 25-44 jaar en 45-64 jaar. Hierbij valt op dat de groep van 25-44 jarigen relatief kleiner is dan in alle andere Drechtsteden, terwijl de groep 45-64 op Dordrecht na de grootste is in de Drechtsteden. Dit betekent dat Papendrecht eerder dan in omliggende gemeenten een grote uitstroom uit de beroepsbevolking zal meemaken en dat de actieve beroepsbevolking eerder zal krimpen. Papendrecht is iets meer vergrijsd dan haar omgeving en dat is in 2040 nog steeds zo.

Figuur: Leeftijdsamenstelling Papendrecht, Drechtsteden en Nederland 2017 en 2040 (Bron: CBS, 2017)

⁵ CBS, 2017, Bevolking; kerncijfers

2.3 Huishoudens

Papendrecht telt ongeveer 14.000 huishoudens. Het gemiddelde huishouden in Papendrecht is met 2,29 personen van vergelijkbare grootte als in de andere Drechtsteden (2,33), maar groter dan gemiddeld in Nederland (2,17). De gemiddelde huishoudensomvang is in de afgelopen 10 jaar met 4% gedaald (2,39 in 2007) en het aantal huishoudens in Papendrecht is de afgelopen decennia fors (8%, in Nederland met 9,1%) gestegen ⁶. De belangrijkste oorzaken voor de huishoudensverduunning is een toename van het aandeel alleenstaanden, een gematigde toename van het aantal stellen zonder kinderen en eenoudergezinnen en de toename van jongeren die zelfstandig wonen. De afname van het aantal kinderen per gezin heeft veel minder invloed gehad de laatste decennia. Hoewel de daling de komende jaren minder sterk zal zijn, wordt er nog wel een verdere gezinsverduunning voorzien. Dit kan er voor zorgen dat ondanks de bevolkingsafname gebouwd moet worden, omdat door enerzijds de veranderende samenstelling van de bevolking andere woningen nodig zijn en de woonwensen veranderen en anderzijds door de verdere huishoudensverduunning meer woningen nodig zijn.

⁶ CBS, 2017, Bevolking: kerncijfers, particuliere huishoudens

3. Economie

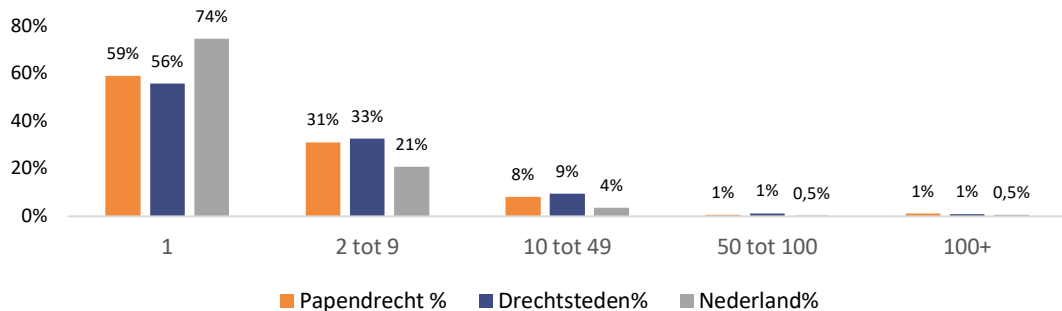
3.1 Bruto Gemeentelijk Product

Verschillen in economische omvang en prestaties tussen regio's worden doorgaans gemeten aan de hand van het Bruto Regionaal Product: de som van de toegevoegde waarde van alle economische activiteiten in een regio. Een soortgelijke methodiek kan worden toegepast op gemeentelijk niveau. Het Bruto Gemeentelijk product (BGP) –uitgedrukt in een score van 0-70– staat voor de productiviteit per baan⁷. De gemeente Papendrecht heeft een BGP van 26,6. Dit is meer dan het gemiddelde BGP van de andere Drechtsteden (24,5) en minder dan het Nederlandse gemiddelde (28). Papendrecht heeft een lagere gemiddelde productiviteit per baan. De sectorale structuur speelt hierin een rol: Papendrecht heeft minder dan gemiddeld bedrijven die veel hoogwaardige goederen produceren met een beperkte inzet van arbeid.

3.2 Aantal vestigingen en banen

In Papendrecht zijn ongeveer 1.960 bedrijven gevestigd.⁸ Dit is 11% van het totale aantal vestigingen in de Drechtsteden. Figuur 'Gemiddelde vestigingsgrootte' laat het aantal banen per vestiging zien. In Papendrecht is 90% van de bedrijven kleiner dan 10 werknemers. In de andere Drechtsteden en Nederland is dit respectievelijk 89% en 95%. Het aandeel zzp-ers is lager in de Drechtsteden en Papendrecht. Het aandeel in de andere categorieën is hoger. Zzp-ers zorgen wel voor veerkracht, maar minder voor vernieuwing van producten en diensten. Als zzp-ers innoveren, dan gaat het vaak om vernieuwingen in hun bedrijfsprocessen en minder vaak om nieuwe producten of diensten. Voor een deel is dat te wijten aan het feit dat zzp-ers minder toegang hebben tot complementaire middelen om innovaties te realiseren, die binnen grote organisaties wel voorhanden zijn. Veel zelfstandige ondernemingen zijn te klein om succesvol op grote schaal te innoveren. Bovendien groeien ze overwegend niet of nauwelijks door tot ondernemingen. In dit opzicht (bezien vanuit innovatiekracht en groeipotentieel) is het gunstig dat Papendrecht naar verhouding veel ondernemingen telt.

Figuur: Gemiddelde vestigingsgrootte (bron: CBS, 2017)

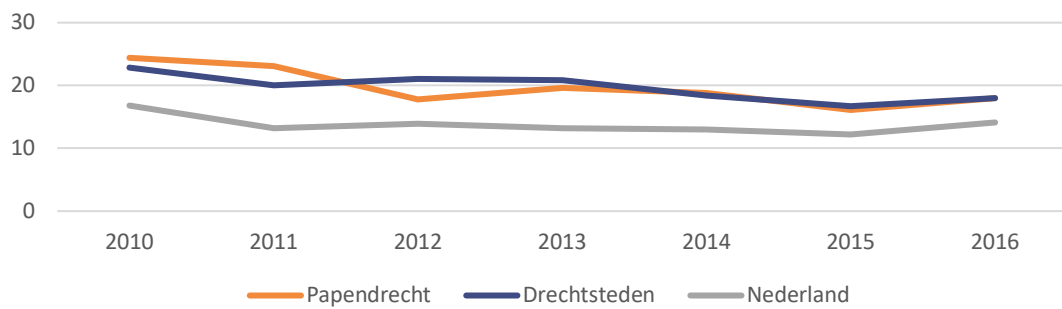
Dat blijkt ook uit de figuur 'Snelgroeïende bedrijven'. Papendrecht –en de andere Drechtsteden– tellen structureel meer snelgroeïende bedrijven dan gemiddeld in Nederland. In Papendrecht is 1,8% van de vestigingen een snelle groeier, landelijk is dit 1,4%. Tijdens de crisis is het aantal snelgroeïende bedrijven afgenomen, in 2015 vond er weer groei plaats. Ook het aantal startende bedrijven neemt toe. In 2016 zijn in Papendrecht 262 bedrijven gestart. Dit is 19,1% meer dan in 2015, toen 220 nieuwe bedrijven het licht zagen. In de andere Drechtsteden en Nederland was dit respectievelijk 2,7% en 12,1%⁹.

⁷ Aantal banen per inwoner vermenigvuldigd met de gemiddelde toegevoegde waarde van die banen.

⁸ Bron: Kerncijfers Drechtsteden

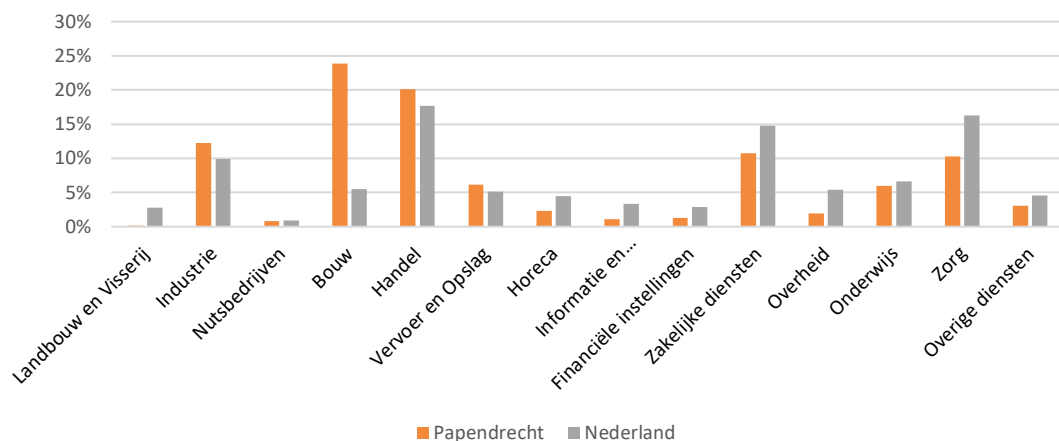
⁹ CBS, 2017, Lokale economie

Figuur: Snelgroeierende bedrijven (per 1.000 vestigingen) (bron: CBS, 2017)

De 1.960 bedrijven in Papendrecht zijn goed voor 14.300 banen. Papendrecht heeft een productiestructuur die sterk afwijkt van het landelijke beeld. Uit onderstaande figuur blijkt dat de gemeente vergeleken met Nederland relatief veel banen heeft in de sectoren Bouw, Handel, Industrie en Vervoer en opslag. De bouwsector, goed voor 24% van het aantal banen springt er met name uit. Na de bouwnijverheid is de sector (detail) handel in Papendrecht de grootste werkgever, met bijna 20% van het totaal aantal banen. Mede door de zware oververtegenwoordiging van de bouw zijn veel andere sectoren in Papendrecht ondervertegenwoordigd. Dat geldt voor de meeste vormen van commerciële dienstverlening en ook voor de gehele kwartaire sector¹⁰.

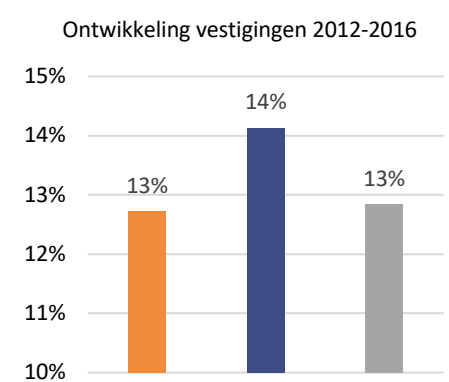
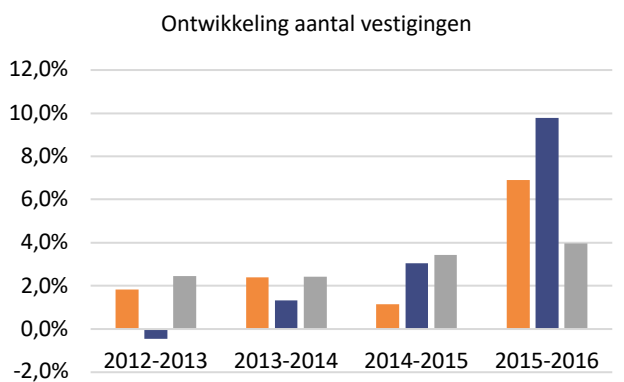
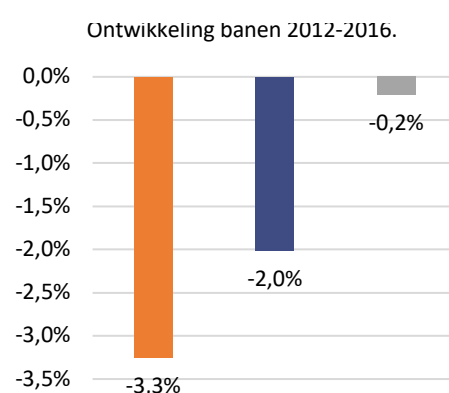
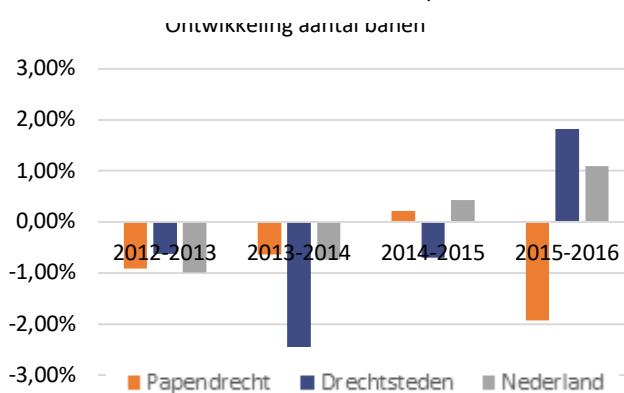
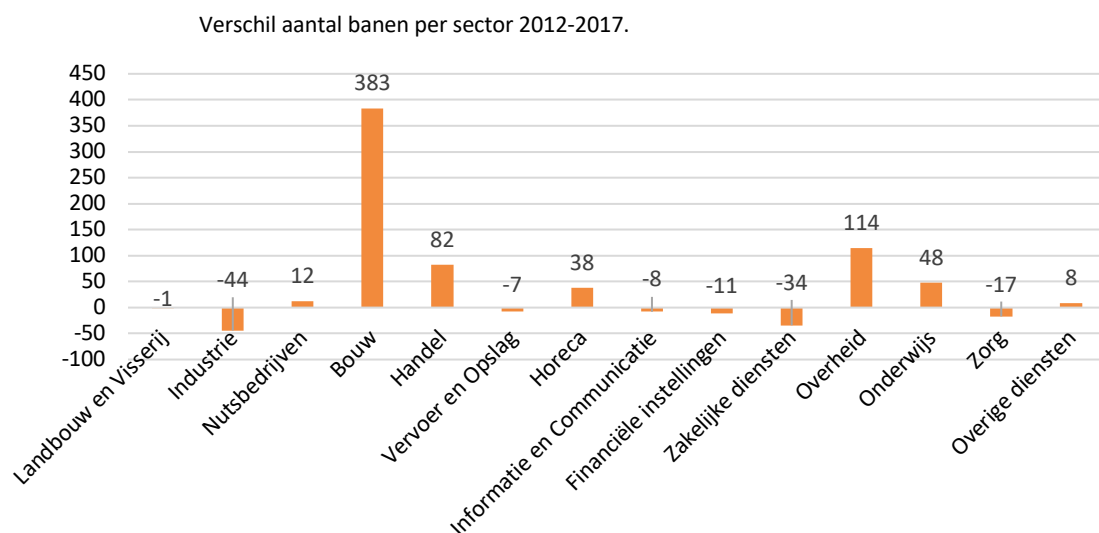
Sectorstructuur banen 2016 (bron: werkgelegenheidsregister, 2016)

3.3 Economische ontwikkeling

Tussen 2012 en 2017 is het aantal banen in Papendrecht met 3,3% afgenomen, deze afname is hoger dan gemiddeld in de Drechtsteden (-2%) en Nederland (-0,2%). Dit ondanks het feit dat de gemeente relatief veel ondernemingen telt en meer snelle groeiers heeft. In 2016 is het aantal banen in Papendrecht met bijna -2% afgenomen, terwijl in de andere Drechtsteden en in Nederland het aantal banen toenam. Groei was er in de sectoren Bouwnijverheid (bijna 400 banen), Horeca & recreatie en Overheid, afname in de sectoren Industrie, Groot & detailhandel, Logistiek, Zakelijke dienstverlening en de Zorg. De grote groei in de Bouwnijverheid is opmerkelijk en zou eventueel veroorzaakt kunnen zijn doordat werknemers van andere vestigingen van Boskalis zijn opgeplust bij de hoofdvestiging.

¹⁰ Bestaande uit de overheid-, onderwijs- en de zorgsector

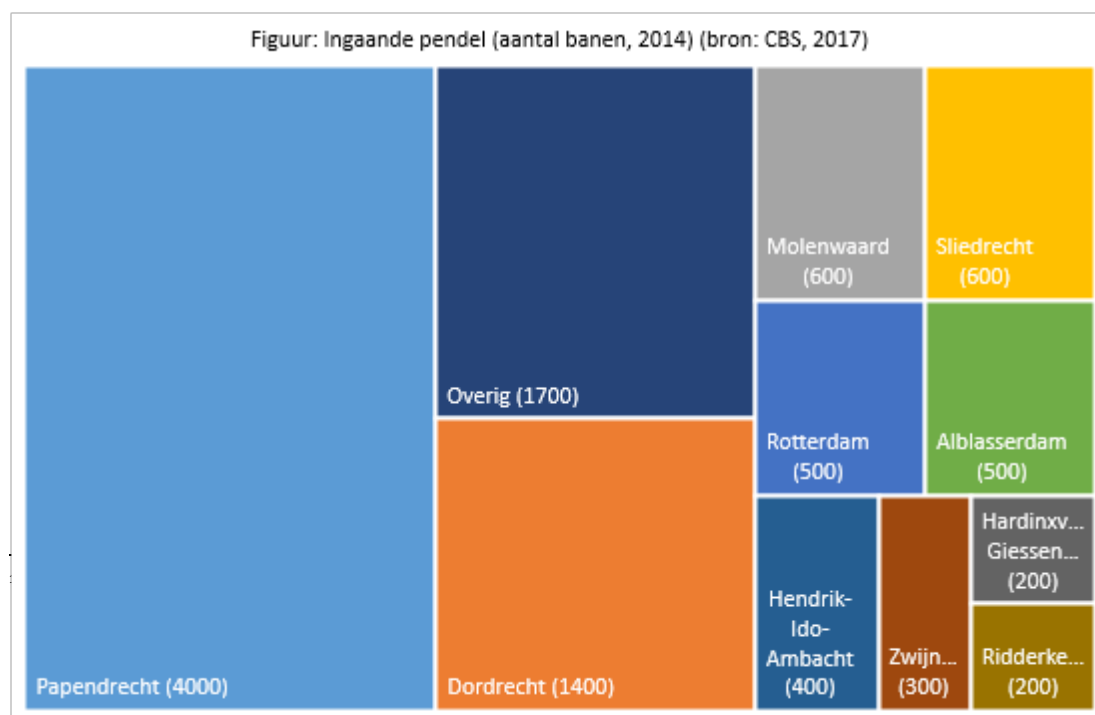
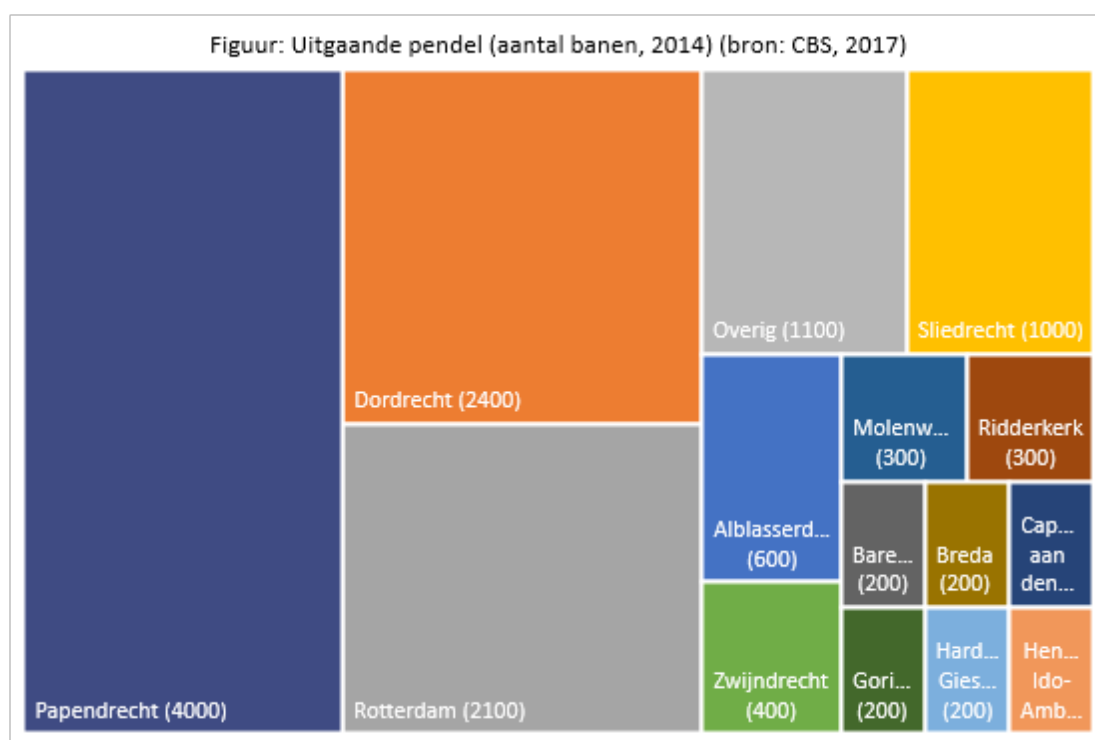

¹¹ CBS, 2017, Arbeidsdeelname

¹² Onderzoekscentrum Drechtsteden, 2017, Kerncijfers Drechtsteden.

3.4 Woon- werkverkeer

Omgerekend naar het aantal inwoners heeft Papendrecht 682 banen per 1.000 inwoners. Landelijk is dit 744 per 1.000 inwoners¹³. Dit betekent dat Papendrecht gemiddeld gezien meer een woon- dan een werkgemeente is en voor het economisch perspectief van haar inwoners relatief afhankelijk is van de regionale economie. Zoals zichtbaar in onderstaand figuur werken 4.000 inwoners van Papendrecht ook in Papendrecht. Ongeveer 70% van de beroepsbevolking werkt buiten de gemeente en dan met name in Dordrecht of in Rotterdam. Maar er is sprake van wederkerigheid: Papendrecht is afhankelijk van de regio, maar ook veel inwoners van de regio zijn voor hun baan afhankelijk van Papendrecht, zoals zichtbaar in figuur 'Ingaande pendel'. De A15 biedt een gemakkelijke mogelijkheid om naar Rotterdam/Den Haag of Gorinchem/Breda te komen en de N3 naar Dordrecht en andersom naar Papendrecht.

3.5 Beschikbare ruimte bedrijventerreinen

De gemeente Papendrecht beschikt over 7 bedrijvenlocaties¹⁴ die geheel of gedeeltelijk binnen de gemeentegrenzen liggen. Het bedrijfsleven is geconcentreerd gevestigd op de vier bedrijfslocaties Molenvliet, Nieuwland, Noordhoek en Oosteind. Het nieuwe hoofdkantoor van Fokker bevindt zich op Slobbengors.

Bedrijven actief in de topsectoren Water en Food zijn gevestigd op bedrijventerrein Oosteind. Oosteind is het meest omvangrijke bedrijventerrein van Papendrecht. Oosteind/ Ketelweg accommodiert 6.165 arbeidsplaatsen, ruim 43% van het totaal aantal in de gemeente. Het terrein huisvest een aantal grote internationaal opererende bedrijven zoals Boskalis, Pon-Power, Topec en bedrijven uit de maritieme sector. Daarnaast is de voedingsmiddelensector sterk vertegenwoordigd met bedrijven als Silvo en Sonneveld. De economische betekenis van het terrein is daarmee groot, zowel voor de gemeente als voor de regio Drechtsteden. Oosteind ligt direct aan de druk bevaren Beneden Merwede en is voorzien van drie insteekhavens. Het terrein is intensief in gebruik. Uitbreidingsruimte voor bedrijven die groeien of hun activiteiten willen concentreren is op Oosteind nauwelijks aanwezig.¹⁵

Bedrijventerrein Slobbengors betreft het Fokkercomplex. De economische betekenis van de aanwezigheid van Fokker in Papendrecht uit zich in de directe en indirecte werkgelegenheid. Daarnaast heeft de Papendrecht met Fokker ook een sterke multinational in huis, met een merknaam die over de hele wereld bekend is. Bedrijventerrein Noordhoek huisvest enkele bedrijven, die vooral gericht zijn op watergerelateerde opslag, zoals zand en grind en productie. Hier terrein is goed voor ruim 700 banen. Het terrein Molenvliet huisvest enkele bedrijven met een sterk accent op logistiek met een totaal van 630 banen. Bedrijventerrein Polder Nieuwland vormt feitelijk de rand van een voornamelijk op het grondgebied van Alblasserdam gelegen terrein. Het terrein telt in Papendrecht 370 banen.¹⁶

Ontwikkeling bedrijfsruimte¹⁷:

De Drechtsteden hebben een totale voorraad van 4.013.800 m² aan bedrijfsruimte (peildatum 1 januari 2017). In totaal zijn er in de Drechtsteden bijna 4.000 bedrijfsruimten. Ten opzichte van 2015 is de voorraad met ruim 61.000 m² toegenomen. Van de totale voorraad ligt 331.700 m² in Papendrecht. In de periode 2015-2017 is het aanbod aan bedrijfsruimte in de Drechtsteden afgenomen (- 44.000 m²). In Papendrecht is dit aanbod met 10.100 m² klein (peildatum 1 januari 2017). Van de totale voorraad bedrijfsruimte in de Drechtsteden staat begin 2017 zo'n 340.000 m² leeg. Met 14.100 m² heeft Papendrecht de minste leegstand in de Drechtsteden. Een belangrijke indicator voor het functioneren van de bedrijfsruimtemarkt is de verhouding tussen vraag (opname) en aanbod. De opname in 2016 afgezet tegen het aanbod begin 2017 resulteert in een bedrijfsruimtemarktratio van 29%. In 2015 was dit 24%. Dit betekent dat de bedrijfsruimtemarkt in de Drechtsteden krappert is geworden.

Begin 2015 hebben de Drechtsteden een totale planvoorraad van 180 hectare bedrijventerrein (dit is inclusief Hardinxveld-Giessendam). Hiervan is 83 hectare direct beschikbaar ('harde planvoorraad') en 97 hectare niet direct beschikbaar ('zachte planvoorraad'). Papendrecht heeft van de Drechtsteden de minste ruimte voor nieuwe bedrijventerreinen met een plancapaciteit van 0.9 ha.

¹⁴ Land van Matena, Molenvliet, Nieuwland, Noordhoek, Oosteind/Ketelweg, Slobbengors en Witte Brug.

¹⁵ Bron: Structuurvisie Papendrecht

¹⁶ Bron: Structuurvisie Papendrecht

¹⁷ Bron: Monitor Bedrijfsruimtemarkt Drechtsteden 2017 (ontwikkelingen 2015-2017), Onderzoekscentrum Drechtsteden

Voor op langere termijn ligt er een nieuwe behoefteeraming voor bedrijventerreinen. Uit deze nieuwe behoefteeraming van Stec, opgesteld in opdracht van de provincie, zou het bedrijventerreinoppervlak in de regio tot 2035 met 52 tot 66 hectare netto moeten toenemen om de verwachte economische groei en kansen in de Drechtsteden ruimtelijk te kunnen faciliteren. De verwachting is dat de vraag na 2035 afvlakt.³ Volgens Stec komt de vraag van grote logistieke bedrijven, van lokaal en regionaal voorzienende MKB bedrijven en bedrijven die georiënteerd zijn op het water. Dit betekent dat de huidige harde planplancapaciteit van 83 hectare voor de Drechtsteden kwantitatief gezien al ruim toereikend is om aan de totale ruimtevraag tot 2030, maar ook tot 2035, te kunnen voldoen.

Ontwikkeling Kantorenruimte¹⁸

In de Drechtsteden is een totale voorraad kantoorruimte van 789.000 m² (peildatum 1 januari 2017). Hiervan ligt 99.700 m² in Papendrecht. Het aanbod kantoorruimte is in de periode 2015-2017 licht afgenomen met 1.400 m² in de Drechtsteden. Op 1 januari 2017 is er een aanbod van 149.100 m². Het aanbod in Papendrecht is klein met een aandeel van 3%. Ook de leegstand in Papendrecht ligt laag, met 3.600 m² heeft Papendrecht de minste leegstaande vierkante meters in de Drechtsteden, waar in totaal 136.900 m² kantoorruimte leegstaat op 1 januari 2017.

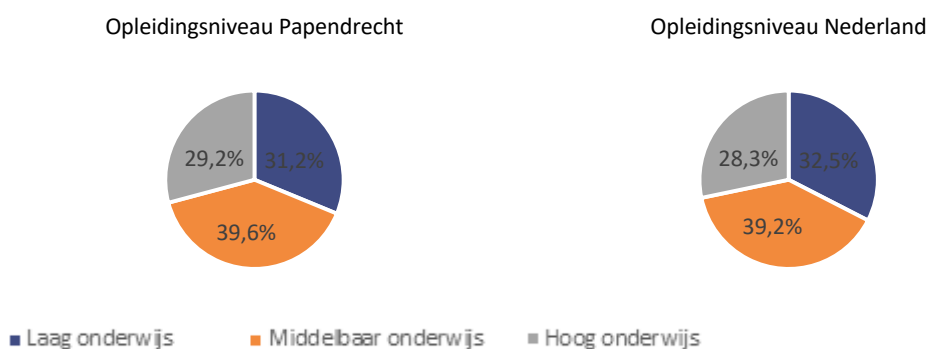
4. Arbeidsmarkt

4.1 Kenmerken beroepsbevolking

Met de bevolkingsgroei is ook de potentiële beroepsbevolking in Papendrecht de laatste decennia continu in omvang toegenomen. De potentiële beroepsbevolking zijn alle mensen die, gekeken naar hun leeftijd, in aanmerking komen om te werken. In Nederland zijn dit alle inwoners tussen de 15 en 67 jaar. Echter, de komende jaren krimpt de potentiële beroepsbevolking in Papendrecht, net als in Nederland, en blijft dat volgens prognoses van het CBS tot 2040 doen. Met het verhogen van de pensioengerechtigde leeftijd en een stijgende arbeidsparticipatie van bijvoorbeeld vrouwen, ouderen en allochtonen hoeft dat echter niet automatisch krimp van de beschikbare beroepsbevolking tot gevolg te hebben.

4.2 Opleidingsniveau

Het opleidingsniveau van de beroepsbevolking van Papendrecht komt redelijk overeen met het landelijke beeld. Papendrecht heeft naar verhouding iets meer hoogopgeleiden (29,2% vs 28,3%) en iets minder laagopgeleiden (31,2% vs. 32,5%).

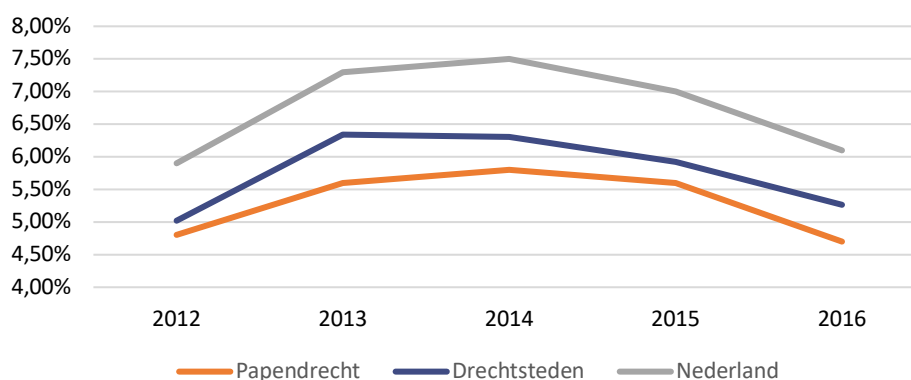
¹⁸ Monitor Kantorenmarkt Drechtsteden 2017 (Ontwikkelingen 2015-2017), Onderzoekscentrum Drechtsteden

In vergelijking met Nederland kent Papendrecht per 1.000 inwoners meer leerlingen in het basisonderwijs (89 versus 84) en voortgezet onderwijs (107 versus 59). De afstand is bovendien lager dan gemiddeld. Het aantal voortijdige schoolverlaters (jongeren van 12 tot 23 jaar die het onderwijs verlaten zonder een startkwalificatie behaald te hebben) is ook lager dan gemiddeld in Nederland (1,6% versus 2%).

4.3 Werkloosheid

Het werkloosheidspercentage van Papendrecht is in de periode 2011-2014 toegenomen van 4% (2011) tot 5,8 % (2014). In 2015 en 2016 daalde het werkloosheidspercentage naar 4,7%. Dit is een trend die we bij alle Drechtsteden zien. Dordrecht heeft met 6,8% het hoogste werkloosheidspercentage van de Drechtsteden, Hendrik Ido Ambacht met 4,3% het laagste. Landelijk was in 2016 6,1% van de beroepsbevolking werkloos. Daar zit Papendrecht een stuk onder.

Figuur: Werkloosheid (bron: Waarstaatjegemeente, 2017)

5. Kwaliteit leefomgeving

5.1 Onderzoek beste buurten en gemeenten

Volgens een onderzoek van de Elsevier naar de beste buurten en gemeenten qua woongenot¹⁹ staat de gemeente Papendrecht op positie 245 op de ranglijst van totaal 393 gemeenten. De andere Drechtsteden eindigen op plaats 218 (Alblasserdam), 281 (Dordrecht), 238 (Sliedrecht), 313 (Zwijndrecht) en als hoogst genoteerd Hendrik-Ido-Ambacht op plek 119. In het onderzoek zijn de plaatsen beoordeeld op de volgende aspecten: 1. basisvoorzieningen (zoals jeugdpakket, dagelijkse boodschappen, zorgpakket en fitness), 2. plusvoorzieningen (zoals horeca en luxe winkels), 3. economie en werk (economie en arbeidsplaatsen), 4. groene en blauwe kwaliteit (zoals recreatiegebieden, water, groen en natuur), 5. rust en ruimte, 6. harmonieus leefklimaat (zoals saamhorigheid en overlast), 7. bereikbaarheid en 8. aantal inwoners. Papendrecht scoort verschillend op bovenstaande onderdelen. Zo scoort Papendrecht hoog op 'Basisvoorzieningen', 'Economie en werk' en 'bereikbaarheid' (ligging), maar laag op 'groene en blauwe kwaliteit', 'harmonieus leefklimaat' en 'Rust en ruimte'.

Figuur: Beste buurten en gemeenten

	Papendrecht	Alblasserdam	Dordrecht	Hendrik-Ido-Ambacht	Sliedrecht	Zwijndrecht
Basisvoorzieningen (max.5 punten)	4	4	5	4	4	4
Plusvoorzieningen (max.5 punten)	3	4	5	3	4	4

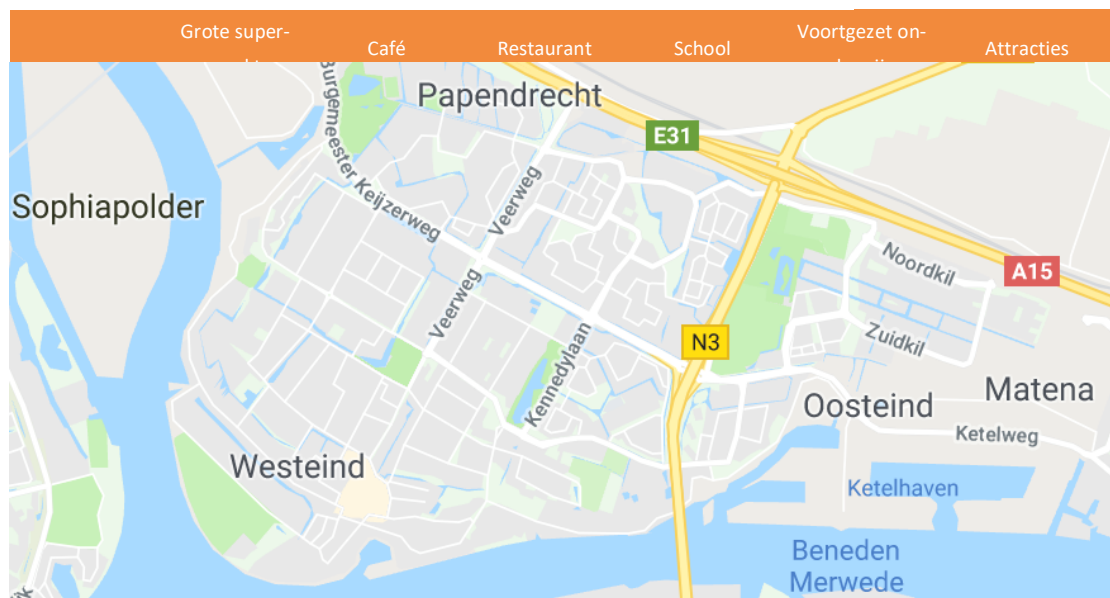
¹⁹ Elsevier, 2015, Beste buurten en gemeenten Nederland

Economie en werk (max.5 punten)	4	4	4	4	3	4
Groen & blauw max.5 punten)	1	4	2	2	1	2
Rust en ruimte (max.5 punten)	1	1	1	1	1	1
Harmonieus leefklimaat (max.5 punten)	2	2	1	4	2	1
Bereikbaarheid (max.5 punten)	5	4	5	5	5	5
Plek op ranglijst (totaal 393)	245	218	281	119	238	313

5.2 Afstand tot verschillende voorzieningen

De afstand tot voorzieningen –grote supermarkt, café, restaurant, basisschool en voortgezet onderwijs- wijkt op de meeste onderdelen in vergelijking tot Nederland niet veel af. Alleen de afstand tot het voortgezet onderwijs is aanzienlijk lager. De inwoners van Papendrecht hoeven tevens minder kilometers af te leggen om recreatief-toeristische attracties en bezienswaardigheden te bezoeken.

Figuur: Afstand tot verschillende voorzieningen in km. Bron: CBS (2015)

a. Vervoer en infrastructuur

Figuur: Kaart Papendrecht (bron: Google Maps, 2017)

Weg: De N3 en A15/E31

De N3 is een 10 kilometerlange Nederlandse N-weg die de A16 bij Dordrecht-Zuid verbindt met de A15 bij Papendrecht. De A15 is de autosnelweg van de Maasvlakte naar Enschede. En onderdeel van de Europese weg E31, die Rotterdam met Ludwigshafen am Rheinen Hockenheim in Duitsland verbindt.

Water: Binnenhavens

De binnenhavens in Papendrecht liggen langs de Beneden Merwede, te weten de Ketelhaven, de Kooihaven en de particuliere Johannahaven. De oostelijk aan het bedrijventerrein grenzende Schaarhaven ligt deels op het grondgebied van de gemeente Sliedrecht. Daarnaast beschikt Papendrecht over rivierkades aan de Kerkbuurt en voor het bedrijventerrein Noordhoek. Op de bedrijventerreinen bij de havens zijn een aantal belangrijke bouwnijverheidsbedrijven gevestigd (waaronder Boskalis).

Spoor

Papendrecht beschikt niet over een treinstation. Sliedrecht Baanhoek is het dichtstbijzijnde station.

5.3 Veiligheid

De criminaliteitsindex is een maat voor sociale veiligheid in de buurt. De waarde van 2012 is gesteld op 100, hoe lager/hoger het cijfer in de jaren daarna, hoe sterker de verbetering/verslechtering ten opzichte van 2012. In onderstaand figuur is zichtbaar dat de criminaliteitsindex in Papendrecht is gestegen ten opzichte van het referentiejaar, terwijl landelijk sprake was van een gestage maar continue daling.

Figuur: Criminaliteitsindex. Bron: Waarstaatjegemeente (2017)

	Papendrecht	Nederland
2012	100	100
2013	126	95
2014	111	90
2015	102	85
2016	105	81

Aangezien veiligheid niet alleen om criminaliteit gaat, zijn er nog vier indexen ontwikkeld voor overlast, onveiligheidsbeleving, vermijdingsgedrag en onveiligheidsperceptie. Op overlast scoort Papendrecht lager, op de andere drie indexen scoort Papendrecht hoger.

Figuur: veiligheidsindices. Bron: Waarstaatjegemeente (2017)

	Papendrecht	Nederland
Overlast	88	93
Onveiligheidsgevoelens	129	92
Vermijdingsgedrag	118	100
Onveiligheidsperceptie	94	92

Bovenstaande figuur geeft weer dat het onveiligheidsgevoel landelijk is verbeterd en in Papendrecht is verslechterd. Het aantal misdrijven, vernielingen en diefstallen per 1.000 inwoners in Papendrecht is lager dan gemiddeld in Nederland²⁰.

Figuur: aantal misdrijven per 1.000 inwoners. Bron: Waarstaatjegemeente (2017)

Soort misdrijf	Nederland	Papendrecht
----------------	-----------	-------------

²⁰ Waar staat je gemeente, 2015, Veiligheid

Geweldsmisdrijven	5,3	3,1
vernietiging en beschadiging	5,6	6,2
Diefstallen	29,4	15,3
Misdrijven	54,7	35,4

5.4 Maatschappelijke participatie

Maatschappelijke participatie is de deelname aan activiteiten buiten het eigen huis en buiten de eigen kring. Dit zijn voornamelijk sociaal-culturele activiteiten. Hierbij kan gedacht worden aan activiteiten met een recreatief, creatief, educatief of sportief karakter of activiteiten in het verlengde van de zorg voor eigen persoon en huishouden zoals begeleid winkelen. De maatschappelijke participatie in Papendrecht is vergelijkbaar met de gemiddelde maatschappelijke participatie in Nederland²¹. Papendrecht heeft een score van 47 en Nederland 45 (maximaal 100 punten te behalen).

6. Regionale samenwerking

Papendrecht werkt op verschillende niveaus en op verschillende thema's met andere regio's samen als het gaat om de regionale economie. Op het niveau van de Zuidvleugel wordt samengewerkt met de provincie Zuid-Holland, de steden Den Haag en Rotterdam en de regio's Stadsgewest Haaglanden, stadsregio Rotterdam, Drechtsteden, Holland Rijnland en Midden-Holland. Samen met Alblasterdam, Sliedrecht, Dordrecht, Zwijndrecht en Hendrik- Ido- Ambacht vormt Papendrecht de Drechtsteden.

6.1 Zuidvleugel

Om de internationale concurrentiepositie van de Zuidelijke Randstad te versterken, werken provincie Zuid-Holland, regio's Drechtsteden, Holland Rijnland, Midden- Holland, de gemeenten Den Haag en Rotterdam en de Metropoolregio Rotterdam- Den Haag gelijkwaardig samen in het Samenwerkingsverband Zuidvleugel. De realisering van de ruimtelijk-economische opgaven uit de Adaptieve Agenda Zuidelijke Randstad, het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT) en de samenwerking met de Rijksoverheid staan daarbij centraal: de vernieuwing van de economie, het vormgeven van een hoogwaardig metropolitaan gebied en het bevorderen van duurzaamheid en externe veiligheid in de Zuidelijke Randstad. Deze opgaven vormen de agenda van het netwerk Zuidelijke Randstad, concreet uitgewerkt in de programma's: Adaptieve Agenda, Voorbereiding BO MIRT, Verstedelijking en Wonen en Stedenbaan (knooppuntontwikkeling), de projecten: Mobiliteitsinnovatie en Onderwijs-Arbeidsmarkt, en de diverse MIRT-afspraken. Het netwerk Zuidelijke Randstad is geen aparte rechtspersoon, maar een publiek-publiek netwerk, waaraan elke partner een bijdrage levert in de vorm van kennis, capaciteit en (beperkte) middelen.

De Economische Programmaraad Zuidvleugel is de publiek-private samenwerking in de Zuidelijke Randstad die nauw verbonden is aan het publiek-publieke netwerk Zuidelijke Randstad. Het belangrijkste doel van de Economische Programmaraad Zuidvleugel is het versterken van de economische concurrentiekracht van de Zuidelijke Randstad. De leden van het EPZ (22 topbestuurders uit dit gebied) optimaliseren en bundelen kennis, inzichten en bestuurskracht om gezamenlijk de economie te versterken. Door zich te committeren aan een econo-

²¹ Waar staat je gemeente, 2015, Maatschappelijke participatie

mische agenda (KOERS2020) leveren de bestuurders van de kennisinstellingen (universiteiten, hogescholen en ROC's), bedrijfsleven (o.a. TNO, DSM, Siemens) en overheden (gemeenten, provincie) een actieve bijdrage op het gebied van 'branding', innovatie, arbeidsmarkt-onderwijs, mobiliteit en energie.

InnovationQuarter (IQ) is de Regionale Ontwikkelingsmaatschappij in Zuid Holland en is daarmee een belangrijke samenwerkingspartner in de uitvoering van het economisch beleid van de gemeente. IQ werkt via de lijnen businessdevelopment, foreign investment en capital aan de ontsluiting van het innovatief vermogen van de provincie Zuid Holland.

6.2 Drechtsteden

Papendrecht werkt met de gemeenten Alblasterdam, Dordrecht, Hendrik-Ido-Ambacht, Sliedrecht en Zwijndrecht samen in de Drechtsteden. De basis voor deze samenwerking is de gemeenschappelijke regeling Drechtsteden. Het openbaar lichaam Drechtsteden (gevestigd in Dordrecht) beschikt over een algemeen bestuur, een dagelijks bestuur en een voorzitter. De Drechtraad is het Algemeen Bestuur van de Gemeenschappelijke regeling Drechtsteden. Zij heeft een kaderstellende en toezichthoudende rol. In een breed regionaal Meerjarenprogramma bepaalt de Drechtraad voor vier jaar de kaders voor het regionaal beleid. Het programma komt tot stand in samenspraak met het bedrijfsleven en maatschappelijke partners. Het door de Drechtraad benoemde dagelijks bestuur, het Drechtstedenbestuur, is verantwoordelijk voor de uitvoering van het programma en wordt daarbij gecontroleerd door de Drechtraad.

In december 2015 heeft de oud CdK mr. Geert Jansen in opdracht van de Drechtsteden een onderzoek gedaan naar de Drechtsteden. Eén van de belangrijkste conclusies: "Zichtbaarheid van Drechtsteden moet beter!" De heer Jansen constateert dat de Drechtsteden gezamenlijk de potentie hebben om zich te ontwikkelen tot maritieme topregio maar dat het beeld dat de Drechtsteden naar buiten toe uitdraagt nog teveel versnipperd is. Ook de organisatie van samenwerking tussen bedrijven en overheden oversteeg het lokale niveau niet. Een van de aanbevelingen uit dit rapport is het instellen van een Economic Development Board.

Begin 2017 zijn de leden van de Economic Development Board benoemd door de Drechtraad. De Economic Development Board is een strategische samenwerking tussen bedrijfsleven, onderwijs en overheid in de Drechtsteden en zet zich – naast en met de bestaande samenwerkingsverbanden – in voor een sterkere economische regio. Het platform kan economische doelen, kansen en ontwikkelingen agenderen, bundelen, initiëren, opschalen en stimuleren. De Board versterkt de economische structuur in de regio, bundelt de krachten van ondernemers, onderwijs en overheid, hetgeen in de toekomst moet leiden tot meer werkgelegenheid en innovaties. Daarbij zoekt de Board in de uitvoering actief de aansluiting bij bestaande structuren.

De Drechtsteden is opdrachtgever van de ROM-D. De Regionale Ontwikkelings Maatschappij Drechtsteden is de grondontwikkelingsmaatschappij van de regio Drechtsteden. Belangrijkste opgave is de versterking van de regionale economie met als belangrijkste activiteiten de uitgifte van kavels, de ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen, de revitalisering van bestaande bedrijventerreinen en de promotie van de regio Drechtsteden. Samen met de Drechtsteden heeft de ROM voor de promotie van de regio DEAL! in het leven geroepen. DEAL! Drechtsteden Promotion & Investments Agency is opgericht om bedrijven te ondersteunen en te adviseren die willen investeren en/of uitbreiden in de Drechtsteden. Daarnaast richt DEAL! zich op het bijdragen aan het verbeteren van het vestigingsklimaat en het promoten

van de Drechtsteden als optimale vestigingsplaats voor bedrijven, in het bijzonder de maritieme en logistieke sector.

Bijlage 2 Trends en Ontwikkelingen

1. Inleiding

In deze bijlage zal een aantal ontwikkelingen op het gebied van economie en innovatie worden toegelicht waar Papendrecht de komende jaren mee te maken krijgt. Deze ontwikkelingen hebben invloed op het sociaal-economisch beleid, zij het dat de ontwikkelingen zich vaak in zeer beperkte mate door beleid laten sturen. Wel kan Papendrecht de juiste condities en randvoorwaarden creëren om op trends in te springen. Ontwikkelingen die van buitenaf komen, kunnen daarom een bedreiging of juist een kans vormen voor de verdere sociaal-economische ontwikkeling van de gemeente.

2. Demografische trends en ontwikkelingen

Groeiende wereldbevolking: kansen voor de industrie

De groeiende wereldbevolking biedt kansen voor de industrie, zeker wanneer zij in staat is oplossingen te ontwikkelen voor grote maatschappelijke vraagstukken die mede samenhangen met de groeiende wereldbevolking, zoals gezond drinkwater, voedselzekerheid en –veiligheid en duurzame energieproductie.

Veranderende samenstelling van de bevolking: kansen voor de zorgsector

De zorg krijgt in de komende jaren in meerdere opzichten te maken met ontgroening en vergrijzing van de bevolking. De bevolking ouder dan 65 neemt snel toe en de levensverwachting stijgt, doordat mensen langer met ziekten kunnen leven. Deze ontwikkelingen leiden tot een sterke toename van de zorgvraag en daarmee tot een stijging van kosten en vraag naar personeel. De groeiende zorgvraag biedt kansen voor bedrijven. Vooral toepassingen die de zorgkosten drukken of een besparing op arbeid opleveren zullen de komende jaren in trek zijn.

Veranderende samenstelling van de bevolking: kansen voor de bouw

De veranderende samenstelling van de bevolking biedt kansen voor bouwsector. Het aandeel eenpersoonshuishoudens en 65-plussers neemt snel toe en hebben een andere vraag wat betreft gemak, gezondheid en service. Dit biedt kansen voor levensloop- bestendige nieuwbouw en verbouw.

Behoud en verbetering van kwaliteit

De bevolking in Papendrecht zal zonder interventies niet verder groeien. Hierdoor hoeft in deze regio economische groei niet meer het hoogste doel te zijn, maar behoud en verbetering van kwaliteit. De noodzaak voor groei als de hoogste ambitie verdwijnt en maakt plaats voor duurzaam en inclusief. Er zijn niet veel meer banen nodig, maar wel banen die een tijdje zullen blijven bestaan, die dus toekomstperspectief en zekerheid bieden voor de bevolking van Papendrecht.

3. Economische trends en ontwikkelingen

Circulaire economie en biobased

De circulaire economie is een economisch systeem dat bedoeld is om herbruikbaarheid van producten en grondstoffen te maximaliseren en waardevernietiging te minimaliseren. Anders dan in het huidige lineaire systeem, waarin grondstoffen worden omgezet in producten die aan het einde van hun levensduur worden vernietigd. Het circulaire systeem kent 2 kringlopen van materialen. Een biologische kringloop, waarin reststoffen na gebruik veilig terugvloeien in de natuur. En een technische kringloop, waarvoor product(onderdelen) zo zijn ontworpen en vermarkt dat deze op kwalitatief hoogwaardig niveau opnieuw gebruikt kunnen worden. Hierdoor blijft de economische waarde zoveel mogelijk behouden. Het systeem is dus ecologisch en economisch gezien 'restauratief'. Voor bedrijven in Papendrecht is het belangrijk om in te spelen op de nieuwe economie en in te zetten op het ontwikkelen van producten van groene grondstoffen en gerecyclede materialen, het realiseren van energie neutrale huizen en op andere manieren de ketens te sluiten. Circulaire economie biedt kansen voor cross- sectorale innovaties.

Deeleconomie

In de sharing economy draait het om duurzaam om gaan met spullen. Enerzijds om ervoor te zorgen dat ze niet een groot deel de tijd ongebruikt blijven. Anderzijds ook om ervoor te voorkomen dat iemand anders hetzelfde koopt en hem ook maar deels gebruikt. Er zit een verdienmodel achter en op deze manier worden de kosten of de opbrengsten voor het gebruik of produceren van producten gedeeld. Door het internet ontstaan er steeds meer programma's en websites die delen makkelijker maken. Dit kan van alles zijn: spullen, diensten, mobiliteit, voedsel, zorg, tuin, verblijfplaatsen, vaardigheden enzovoorts. De deeleconomie bestaat niet alleen uit delen, er wordt ook geruild, gehuurd en gegeven.

Financiën en economische crisis

De industrie, logistiek en groothandel zijn de sectoren die gaan profiteren van de internationale economische groei. Met name de industrie zal de Drechtsteden en Papendrecht op sleeptouw moeten nemen. Echter, het zal nog wel even duren voordat de groei in de stuwende sectoren zich zal vertalen naar banengroei. Deze bedrijven hebben de afgelopen jaren gezorgd voor een groei van de productiviteit. Bij een stijging van de productiviteit kan een toename van het productievolume worden gerealiseerd zonder een stijging van de werkgelegenheid of zelfs met een daling ervan.

Internationalisering: export een kans om te groeien

Het aantal exporterende vestigingen in Papendrecht ligt met 5,4% van de vestigingen tegen het landelijk gemiddelde van 5,5%. Onderzoek toont aan dat internationaal actieve ondernemingen sneller groeien qua werkgelegenheid dan ondernemingen die alleen in hun eigen regio actief zijn. De geboden arbeidsplaatsen hebben daarbij een hogere arbeidsproductiviteit, bieden een constantere werkgelegenheid en voegen per arbeidsplaats meer waarde toe. De export biedt kansen voor bedrijven om extra omzet en nieuwe ideeën naar de regio te halen.

Internationalisering: extra concurrentie

Als gevolg van de opmars van het internet krijgen ondernemers uit Papendrecht steeds meer te maken met buitenlandse klanten met een eigen cultuur. Het toenemend gebruik van internet betekent ook dat bedrijven die zelf hoofdzakelijk op de regionale markt actief zijn extra concurrentie kunnen krijgen uit het buitenland. Door het web wordt een toenemend aantal (offline) ondernemingen geconfronteerd met wereldwijde online concurrenten. Dit is bijvoorbeeld sterk merkbaar in de retail.

4. Technologische trends en ontwikkelingen

Nieuwe technologische ontwikkelingen zullen het komende decennium volgens diverse onderzoeken een groot effect hebben op de economie en de samenleving. Deze ontwikkelingen volgen elkaar in steeds sneller tempo op. Ook voor Papendrecht zullen deze nieuwe technologieën gevolgen hebben. Waar deze gevolgen precies uit bestaan en of ze een kans of bedreiging voor de gemeente vormen hangt af van de wijze en het moment waarop de technologieën door bedrijven worden ontwikkeld, geadopteerd en toegepast in nieuwe producten, diensten, processen, markten en organisaties.

Jaarlijks presenteert Gartner de top 10 van strategische technologie trends. Voor 2018 staan hier ontwikkelingen op als Artificial Intelligence, Intelligent APPS en Analytics, Intelligent things, digital twins, Immersive experience (Augmented Reality (AR), Virtual Reality (VR) en Mixed Reality (MR)), event driven en blockchain.

5. Trends en ontwikkelingen op de arbeidsmarkt

Werkgelegenheid Drechtsteden groeit (UWV: Regio in beeld 2017)

Het herstel van de arbeidsmarkt in Nederland houdt al geruime tijd aan. Dit herstel begon voorzichtig in 2014, zette door in 2015, en is in 2016 en de eerste helft van 2017 uitgekomen op een volwaardige groei. Dit uit zich in een groeiend aantal banen, een stijgend aantal vacatures, een daling van het aantal WWuitkeringen en een daling van de werkloosheid. Door dit economisch herstel trekt de werkgelegenheid in vrijwel alle sectoren aan. De aantrekkende woningmarkt gaf als eerste een impuls aan de bouwsector. De toenemende consumptieve bestedingen zorgden vervolgens voor meer werk in de detailhandel en de horeca. Zo breidde de banengroei zich uit naar vrijwel alle sectoren. De omvangrijke sector zorg & welzijn kromp de laatste jaren, maar door het schrappen van eerder aangekondigde bezuinigingen en een verder toenemende vergrijzing trekt de werkgelegenheid ook daar weer aan.

Meer vacatures, maar zowel krapte als overschotten in Drechtsteden (UWV Regio in beeld 2017)

De groei van de economie is ook terug te zien in de ontwikkeling van het aantal vacatures. Het aantal vacatures groeit flink tot en met 2017. Dit is echter niet voldoende om iedereen aan een betaalde baan te helpen. De groei van het aantal banen zorgt voor nieuwe vacatures, dit is de uitbreidingsvraag. Veel vacatures zijn echter het gevolg van vervangingsvraag, vooral doordat werknemers met pensioen gaan en de arbeidsmarkt verlaten. Daarnaast zijn in periodes van economische groei steeds meer mensen bereid van baan te veranderen (zogenoemde positieverbeters). Ook dit resulteert in nieuwe vacatures. Het CBS meet niet alleen het aantal vacatures dat aan het eind van een kwartaal openstaat, maar ook het totaal aantal vacatures dat in een kwartaal beschikbaar is gekomen (de ontstane vacatures). In het tweede kwartaal van 2017 ontstonden er in Nederland 278.000 vacatures. Ook in de regio Drechtsteden groeit de vacaturemarkt conform het landelijk beeld. In afbeelding 3.2 is de ontwikkeling voor de arbeidsmarktregio Drechtsteden weergegeven. UWV verwacht dat de vacaturemarkt in 2017 en in 2018 blijft groeien.

Mismatch: zowel krapte als overschotten (UWV Regio in beeld 2017)

In diverse sectoren en beroepen is sprake van een mismatch op de arbeidsmarkt. Enerzijds zijn er werknemers (en werkzoekenden) die de aansluiting met de arbeidsmarkt moeilijk kunnen maken. Bepaalde banen staan steeds meer onder druk, bijvoorbeeld in het financiële en administratieve segment. Ook blijken werkzoekenden steeds vaker niet te voldoen aan de gestelde kwalificatie-eisen. Anderzijds zijn er werkgevers die moeilijk aan personeel met de juiste specialisaties en de juiste opleiding kunnen komen. Een toenemend aantal bedrijven geeft aan dat de productie beperkt wordt door het ontbreken van voldoende en juist opgeleid personeel. Moeilijk vervulbare vacatures kunnen dan ook een rem zijn op de economische groei. De verwachte knelpunten in de personeelsvoorziening voor werkgevers zijn het grootst in de ICT- en technische beroepen, pedagogische beroepen en voor managersfuncties.

Toenemende automatisering

Aan steeds minder (productie)processen komen nog mensen te pas. Ook de komende jaren staan er veel banen op de tocht. Alle banen die te automatiseren zijn, zullen worden geautomatiseerd. Wat overblijft is hoogwaardiger en menselijker arbeid. De banen die zullen verdwijnen betreft vooral werkgelegenheid op het middensegment van het MBO (niveau 2 en 3).

Flexibilisering van de arbeidsmarkt

Arbeid is door de jaren heen steeds flexibeler geworden, zowel gezien vanuit het perspectief van de werknemer (het flexibeler indelen van werk) als de werkgever (het flexibel inzetten van arbeidskrachten). Daarnaast wordt er veel en in toenemende mate in deeltijd gewerkt. De afgelopen jaren zijn veel vaste banen in bijvoorbeeld de industrie, de bouw en de logistiek verdwenen en zijn er flexibele deeltijdbanen in onder meer de zorg, de facilitaire dienstverlening en de detailhandel voor teruggekomen. Deze ontwikkeling zet zich in toenemende mate voort.

6. Regionale Samenwerking

In toenemende mate zien we dat economische, maatschappelijke en bestuurlijke werkelijkheid zich manifesteert op regionaal niveau. Arbeidsmarkt, ondernemen, onderwijsvoorzieningen, wonen, vervoer, ruimtelijke inrichting, uitvoering van collectieve voorzieningen: de werkelijkheid van alledag beperkt zich voor burgers, bedrijven en bestuurders niet tot één gemeente, maar doet zich op regionaal niveau met name voor in netwerken van grotere en kleinere steden en dikwijls in grensoverschrijdende context ("daily urban systems").²²

²² Rapport Maak Verschil

Bijlage 3: Programmapunten uitvoeringsprogramma economie

Tabel 1: Programmapunt 1 – Stimulering innovatie en valorisatie bij de topsectoren

Programmapunt 1: Stimulering innovatie en valorisatie bij de topsectoren	
Doelstelling	Versterken van kennisdeling en samenwerking binnen en tussen de topsectoren met als doel innovatie en valorisatie te bevorderen met een optimale aansluiting op het topsectorenbeleid.
Activiteiten/producten	• Ontwikkelen van een innovatiebeleid; • Instellen topsectorenoverleg om vraag/aanbod topsectoren in Papendrecht te matchen; • Actief participeren in de regionale maritieme campusontwikkeling en proeftuin maritieme innovatie; • Haalbaarheid onderzoeken voor de fysieke realisatie van een kennislab/campus-geënte/showcase-achtige locatie gericht op de topsectoren; • Verkenning van (technologische) samenwerking en synergiekansen tussen de topsectoren
Actoren	Gemeenten, topsectoren, Regio Drechtsteden
Regionale dimensie(s)	Afstemmen borgen met regionale initiatieven gericht op kennisdeling, innovatie en verdiencapaciteit
Financiën	• Ontwikkeling van een innovatiebeleid (€30.000,- voor 2013) • Structureel budget van €20.000,- per jaar onder andere voor project- en procesbegeleiding nieuwe samenwerkingsvormen/businessmodellen
Planning	Continu

Tabel 2: Programmapunt 2 – Promotie, Papendrecht op de kaart

Programmapunt 2: Promotie – Papendrecht op de kaart	
Doelstelling	Versterken van het imago van en de beeldvorming over de gemeente en versterken van eigen identiteit en trots.
Activiteiten/producten	• Ontwikkelen van een promotieplan (wie, wat, hoe) met daarin tenminste aandacht voor lokale promotieactiviteiten en specifieke promotie ten behoeve van de topsectoren. • Inrichten van een structureel promotieactiviteitenplan. • In het promotieplan oog hebben voor de relatie met bestaande en nieuwe evenementen en daarvoor te hanteren spelregels. • Inventariseren van de mogelijkheden om de topsectoren te verbeelden, zichtbaar te maken voor inwoners en bezoekers van gemeente Papendrecht (o.a. open dagen). • Het promoten van een aansprekende 'showcase' ten behoeve van ontmoeting, beleving en experience van de topsectoren. • Samenwerking organiseren met bedrijfsleven die een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan promoten en profileren van de gemeente (ambassadeurschap) • Afstemming programmapunt 4 (organiseren regionale acquisitie)
Actoren	Gemeente, topsectoren, ondernemers- en winkeliersverenigingen

Regionale dimensie(s)	• Afstemming organiseren met en deelnemen aan promotie-activiteiten in de regio. • Zorg dragen dat de gewenste boodschap vanuit Papendrecht goed over het voetlicht wordt gebracht in de regio.
Financiën	Algeheel promotieplan 40.000,- (2013), budget promotieactiviteiten €40.000,- per jaar (2014 t/m 2017).
Planning	2013 (promotieplan), uitvoering 2014 t/m 2017.

Tabel 3: Programmapunt 3 – Verankering onderwijs-arbeidsmarktprogramma

Programmapunt 3: Verankering onderwijs-arbeidsmarktprogramma	
Doelstelling	Behouden en faciliteren van groei van de bedrijven en werkgelegenheid.
Activiteiten/producten	• Doorontwikkeling van het LOC West Alblasserwaard tot een volwaardig coördinatie en kristallisatiepunt van onderwijs- en arbeidsmarktinitiatieven voor de topsectoren en verbonden toeleveranciers en afnemers. • Een activiteitenprogramma ontwikkelen waarbij het uitgangspunt is de activiteiten duurzaam te laten zijn door deze structureel te verankeren in jaarplanningen van scholen en bedrijven. • Relaties borgen met het Convenant Masterplan Beroepskolom VMBO-MBO, Programma arbeidsmarktbeleid Drechtsteden en Samenwerking met het Leerpark in Dordrecht, de Hogeschool Rotterdam, TU Delft en andere onderwijs- en kennisinstellingen. • Doorontwikkelen en verder verknopen van de bedrijfsschool van Fokker met het LOC en andere bestaande bedrijfsscholen. • Mogelijkheden verkennen hoe ook het bedrijfsleven en de onderkant van de arbeidsmarkt sterker kan worden aangehaakt bij de diverse onderwijs- en arbeidsmarktinitiatieven.
Actoren	Gemeente, Regio Drechtsteden, topsectoren, ondernemersverenigingen, onderwijsinstellingen, het LOC.
Regionale dimensie(s)	Ontwikkelingen en beleidsmatige afstemming spelen zich deels af op regionale schaal.
Financiën	• Personeels- en huisvestingskosten LOC - €40.000,- per jaar. • Kosten activiteitenprogramma onderwijs-arbeidsmarktinitiatieven tot 2017 - €20.000,- per jaar.
Planning	Continu.

Tabel 4: Programmapunt 4 – Organiseren van regionale acquisitie

Programmapunt 4: Organiseren regionale acquisitie	
Doelstelling	Het versterken van de werkgelegenheid in de Drechtsteden, het ondersteunen van bedrijven bij vestiging en investeren in de Drechtsteden en het bijdragen aan het vestigingsklimaat (op het vlak van de topsectoren).
Activiteiten/producten	• Coördineren van overkoepelende samenhang van acquisitie/activiteiten/uitwisseling informatie in de Drechtsteden en organiseren 'sector leads'; • Organisatie en deelname aan (regionale sectorgerichte business-to-business'-bijeenkomsten;

	• Uitvoeren werving bedrijven passend bij de focus op de speerpuntsectoren; • Opvang van en informatievoorziening voor potentiële vestigingskandidaten; • Adviseren/begeleiden van bedrijven die zich in de regio willen vestigen; • Adviseren/begeleiden naar rijks-, provinciale en Europese programma's en fondsen gericht op innovatie en kennisvalorisatie.
Actoren	Gemeente, Regio Drechtsteden en de te vormen unit promotie & acquisitie, topsectoren.
Regionale dimensie(s)	In de zuidelijke helft van de randstad zijn verschillende organisaties bezig met (internationale) acquisitie. Ook ROM-Zuidvleugel is hier mee bezig.
Financiën	€20.000,- per jaar als bijdrage aan de unit promotie & acquisitie Drechtsteden.
Planning	Continu.

Tabel 5: Programmapunt 5 – Ruimte voor bedrijven(terreinen)

Programmapunt: Ruimte voor bedrijven(terreinen)	
Doelstelling	Behouden van gevestigde bedrijfsleven en daarmee verbonden werkgelegenheid door voldoende ruimte te bieden voor ondernemen.
Activiteiten/producten	• In gesprek zijn en blijven met individuele bedrijven ten aanzien van hun ruimtebehoefte. • Optimaliseren van het ruimtegebruik door in te spelen op ad hoc bedrijfsverplaatsingen. • Specifieke aandacht voor de topsectoren en hun dynamiek. • In samenwerking met de eigenaren werken aan een continu proces van kwaliteitsverbetering en verduurzaming van Oosteind.
Actoren	Gemeente, bedrijfsleven, ondernemersverenigingen
Regionale dimensie(s)	Afstemming met herijking regionaal bedrijventerreinen- en kantorenstrategie; herstructureringsprogramma Drechtsteden en initiatief unit promotie en acquisitie (programmapunt 4).
Financiën	Enkel sprake van inzet van formatie.
Planning	Continu

Tabel 6: Programmapunt 6: Verduurzaming werklocaties en bedrijfsleven Papendrecht

Programmapunt 6: Verduurzaming werklocaties en bedrijfsleven Papendrecht	
Doelstelling	Bedrijventerreinen en winkelgebieden duurzaam (her)inrichten en bedrijven handvatten bieden voor verduurzamen.
Activiteiten/producten	• Verkennen van de mogelijkheden om werklocaties op gebiedsniveau te verduurzamen. • Wanneer een eerste verkenning heeft plaatsgevonden op Oosteind, kijken of deze verkenning/maatregelen verbreed kunnen worden. • Koppeling tussen verduurzaming op gebiedsniveau en verduurzaming op bedrijfsniveau. • Stimuleren Duurzame Mobiliteit, aansluiten bij regionaal project Duurzame Mobiliteit Bedrijven.

	• Duurzaam gebruik ondergrond. • Continuering stimuleren gebruik milieubarometer van Stichting Stimular. • Aansluiten bij regionaal plan van aanpak 'Verduurzamen bedrijven en bedrijfsterreinen 2013'. • Continuering van het energieprogramma Drechtsteden na 2013.
Actoren	Gemeente, Regio Drechtsteden, bedrijven, Omgevingsdienst Zuid-Holland zuid
Regionale dimensie(s)	Samenwerking met het regionaal p.v.a. 'Verduurzaming bedrijventerreinen en bedrijven 2013', vervolg op Energieprogramma Drechtsteden
Financiën	Duurzaamheidsinitiatieven 2013 €10.000,- Energieprogramma Drechtsteden (2014-2017) €20.000,- per jaar E-laadpalen winkelgebieden €15.000,- in 2013 en 2014
Planning	Afronding pilot Oosteind Q2 2013, overige activiteiten continu.

Tabel 7: Programmapunt 7 – Stimuleren Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen

Programmapunt 7: Stimuleren Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen	
Doelstelling	Meer bedrijven met een duurzame bedrijfsvoering en die daarnaast maatschappelijk hun verantwoording nemen.
Activiteiten/producten	• Hernieuwd aanbieden van het gratis instapabonnement op de Milieubarometer van Stichting Stimular. • MVO-award Drechtsteden • MVO-bijeenkomsten voor ondernemers uit de Drechtsteden • Versterking aanhaken van bedrijven uit de topsectoren en lokale bedrijfsleven • Communicatie (aandacht voor koplopers)
Actoren	Gemeente, bedrijven, Stichting Stimular, NME Drechtsteden
Regionale dimensie(s)	De MVO-award Drechtsteden is in het leven geroepen in 2012
Financiën	MVO-award en bijeenkomsten budget regio
Planning	Continu

Tabel 8: Programmapunt 8 – Sturen op een gezonde, toekomstgerichte detailhandelstructuur

Programmapunt 8: Sturen op een gezonde, toekomstgerichte detailhandelstructuur	
Doelstelling	Streven naar een duurzame detailhandelsstructuur in de gemeente Papendrecht.
Activiteiten/producten	• Ontwikkeling koersnotitie detailhandel met visie en toetsingskader • Overleg met winkeliersverenigingen • Afstemming beleid met Herijking Masterplan, Herinrichting marktplein en andere initiatieven • Afstemming met herijking regionale detailhandelsvisie • Continuering KVO voor de wijkwinkelcentra
Actoren	Gemeente, winkeliersvereniging De Meent, Westpolder, Wilgendonk, Van der Vorm, SyntrusAchmea, Vorm en andere eigenaren.
Regionale dimensie(s)	Afstemming organiseren lokaal beleid met regionale detailhandelsvisie.
Financiën	Enkel sprake van inzet van formatie.
Planning	Continu.

Tabel 9: Programmapunt 9 – Ruimte voor starters en ondernemen in de wijk

Programmapunt 9: Ruimte voor starters en ondernemen in de wijk	
Doelstelling	Het ondersteunen van starters
Activiteiten/producten	• Heldere regelgeving huisvesting starters/ondernemen in wijk • Opening business centre Work@Erasmusplein • Betere digitale informatievoorziening naar starters • Project ZZP'er in Beeld • Aansluiten bij (regionale) bijeenkomsten voor starters • Faciliteren nieuwe werken • Promotie mentorproject
Actoren	Gemeente en regio, KvK, MF, accountmanagers regio
Regionale dimensie(s)	Afstemmen met regionale initiatieven en KvK
Financiën	Project ZZP'er in beeld €2.000,-, startersbeleid/ondersteuning €10.000,-
Planning	Continu

Tabel 10: Programmapunt 10 – Verbeteren en monitoren kwaliteit dienstverlening bedrijfsleven

Programmapunt 10: Verbeteren en monitoren kwaliteit dienstverlening bedrijfsleven	
Doelstelling	Een slimme, soepele inrichting van de dienstverlening aan het bedrijfsleven
Activiteiten/producten	• Inventarisatie conclusies en aanbevelingen diverse studies • Opstellen en uitvoeren verbeterplan • Verbeteringen doorvoeren in werkprocessen, etc. • Professionaliseren van het accountmanagement richting bedrijfsleven • Afstemming organiseren met Ontwikkelprogramma dienstverlening in relatie tot het bedrijfsleven • Monitoren van kwaliteit dienstverlening en desgewenst bijsturen
Actoren	Gemeente, ondernemers- en winkeliersverenigingen
Regionale dimensie(s)	Is hoofdzakelijk een lokale aangelegenheid.
Financiën	Enkel sprake van inzet van formatie.
Planning	Continu.

Bijlage 4: Gehanteerde bronnen

- Adviesrapport *De vraag naar arbeid in de regio Drechtsteden 2015-2020*. Door: Panteia (januari, 2016)
- Adviesrapport *Zuidvleugel, de topregio van Nederland. Naar een nieuwe economische agenda Zuidvleugel 2010-2020*. Door: Roland Berger (januari, 2011)
- Beleidsnotitie economie, onderwijs, arbeidsmarkt en duurzaamheid (2012)
- Bijlage 1 Plan van aanpak Campagne Milieubarometer Drechtsteden (november, 2015)
- CBS, www.cbs.nl
- Coalitieakkoord (april, 2014)
- Contactgegevens activiteiten onderwijs & arbeidsmarkt (2015)
- Gescande ondertekende voortgangsrapportage college (maart, 2014)
- Gescande, getekende raadsinformatiebrief (december, 2015)
- Groeiagenda 2030 Drechtsteden (2017)
- Groeiagenda 2030 Drechtsteden, Ons bod aan de provincie (2017)
- Jaarrekening en verslag (2013)
- Koersnotitie detailhandel Papendrecht: beleidslijn voor een toekomstbestendige detailhandelsstructuur (januari 2014)
- Lijst stakeholders economie (november, 2017)
- LISA, www.lisa.nl
- Memo en jaarplannen UP economie t.b.v. overleg (2017)
- Monitor Bedrijfsruimtemarkt Drechtsteden 2017, Onderzoekscentrum
- Monitor Kantorenmarkt Drechtsteden 2017, Onderzoekscentrum Drechtsteden
- Onderzoek Beste Buurten en Gemeenten Elsevier (2017)
- Ontwerpbesluitenlijst (november, 2015)
- Programmapunt 6 en 7 economie (november, 2017)
- Projectopdracht aansluiting regionaal onderzoek (2017)
- Projectopdracht Duurzame visie en UP (2017)
- Projectopdracht verduurzamen werklocaties en bedrijfsleven (2017)
- Projectvoorstel DSB Milieubarometer Drechtsteden (november, 2015)
- Projectvoorstel OZHZ *Optimaliseren grondstoffenkringloop bedrijventerrein(en) gemeente Papendrecht* (november, 2016)
- Raadsinformatiebrief behorend bij voortgangsrapportage OA (oktober, 2015)
- Rapport Maak verschil – Krachtig inspelen op regionaal- economische opgaven (2016)
- Rapport Proeftuin Maak Verschil Drechtsteden (2017)
- Rapport Zichtbaar Maritiem (2016)
- Regionale detailhandelsvisie Drechtsteden (november, 2013)
- Regionale Economische visie (maart, 2008)
- Speerpuntenboekje (mei, 2017)
- Structuurvisie *Papendrecht 2020: een venster naar de toekomst* (2009)
- Uitvoeringsprogramma *Duurzaam Papendrecht 2017-2020* (december, 2016)
- Uitvoeringsprogramma *Economie en arbeidsmarktbeleid Drechtsteden* (oktober, 2012)
- Uitvoeringsprogramma economie *Verbinden en zichtbaar inspireren* (april 2013)
- Uitvoeringsprogramma *Economische agenda zuidvleugel 2012-2015* (november, 2011)
- UWV Regio in Beeld, Drechtsteden (2017)
- Verslag voortgangsoverleg UP economie (2014)
- Verslag voortgangsoverleg UP economie (2015)
- Verslag voortgangsoverleg UP economie (2017)
- Voorgangsrapportage college (juni, 2016)
- Werkgelegenheidsregister Onderzoeksbureau Drechtsteden

Bijlage 5: Respondenten

Naam	Functie	Datum
Ninetta Lorenc-Balistrerie	Accountmanager, gemeente Papendrecht	19 december 2017 (groeps-interview)
Trudie van der Hoek	Onderwijs en arbeidsmarkt, gemeente Papendrecht	19 december 2017 (groeps-interview)
Nicole op de Laak	Afdelingshoofd ruimtelijke ontwikkeling, gemeente Papendrecht	19 december 2017 (groeps-interview)
Claes Groot	Teamleider innovatie en beleid	19 december 2017 (groeps-interview)
Anouk van Eekelen	Wethouder middelen (Financiën), Economie, Centrum, Drechtsteden, gemeente Papendrecht	10 januari 2018
Peter Deege	Voorzitter van de Ondernemersvereniging Papendrecht (OVP)	10 januari 2018
Sjoerd Vollebregt	Voorzitter Economic Board Drechtsteden	19 januari 2018
Henk Scheermeijer	Belangenvereniging Oosteind	23 januari 2018